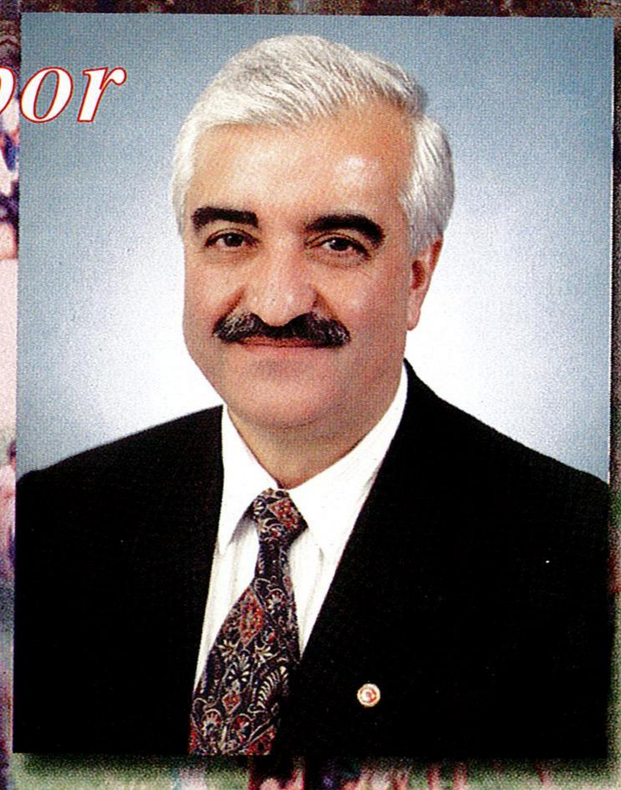
Edirne Kırkpınar

YIL: 4 SAYI: 4

Şehirlerin sultanı serhad kenti Edirne

Millî Spor

Nice Görkemli Kırkpınar'lara

T.C. Edirne Valiliği

Edirne Kırkpınar

Yıl: 4 - Sayı: 4

Sahibi:
Mehmet CANSEVEN
(Edirne Valisi)

Genel Yayın Müdürü:
Emel AKAY
(Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü)

Yazı İşleri Müdürü:
Erdoğan SEZGİN
(Öğretmen)

Fotoğraflar:
Gurbet GÖKÇE
Erdoğan SEZGİN

Dosya Hazırlık:
Hülya Bodur ÖZAYDINLIK
Erdoğan SEZGİN

TEKNİK YÖNETMEN
Cafer Bayram

Yönetim/Yazışma
Edirne Valiliği Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü/**EDİRNE**
Tel: (0284) 213 24 07

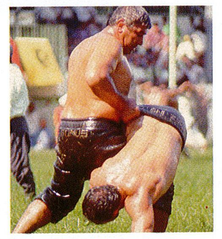
Ofset Hazırlık ve Baskı
Dünya Yayıncılık A.Ş.
"Globus" Dünya Basınevi
100. Yıl Mah. 34440
Bağcılar/İstanbul
Tel: (0212) 629 08 08 (40 Hat)

Edirne Kırkpınar Dergisi'nde yayınlanan yazılar; yazarının kişisel görüşleridir. Bu yazılardan dolayı "Edirne Kırkpınar Dergisi" sorumluluk üstlenmez. Kaynak belirtilmek sureti ile "alıntı" yapılabilir. Edirne Kırkpınar Dergisi ücretsizdir.

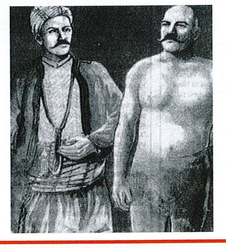

Millî Spor 5
Nice görkemli Kırkpınar'lara 6
En köklü ve en eski yarışma; Kırkpınar 7
Kırkpınar'ın tarihçesi 8
Edirne'de belirli günler 9
Edirne Mutfağı 10
Yağlı güreşin vazgeçilmez öğesi; Davul zurna 12
Edirne'de unutulan sektörler, sanatlar 14
Türkler Rumeli'de 16
Osmanlı kültüründe Edirne 17
Edirne'yi tanıyalım 18
Kırkpınar güreşleri Edirne'nin fethiyle başlar 20
Selçuklular'da ve Osmanlılar'da avcılık 21
Yağlı güreşin vazgeçilmez siması; Cazgır 22
Güreşlerdeki öğeler 23
Yağlı güreşte oyunlar 24
Dünden bugüne Kırkpınar 27
Kırkpınar'ın namlıları 28
Dünya minderlerini titreten müthiş Türkler 30
Atatürk'ün güreş sevgisi 33
Evliya Çelebi ve yağlı güreş 34
Henüz bozulmamış yapısıyla
kırsal turizm yöresi, Edirne 35

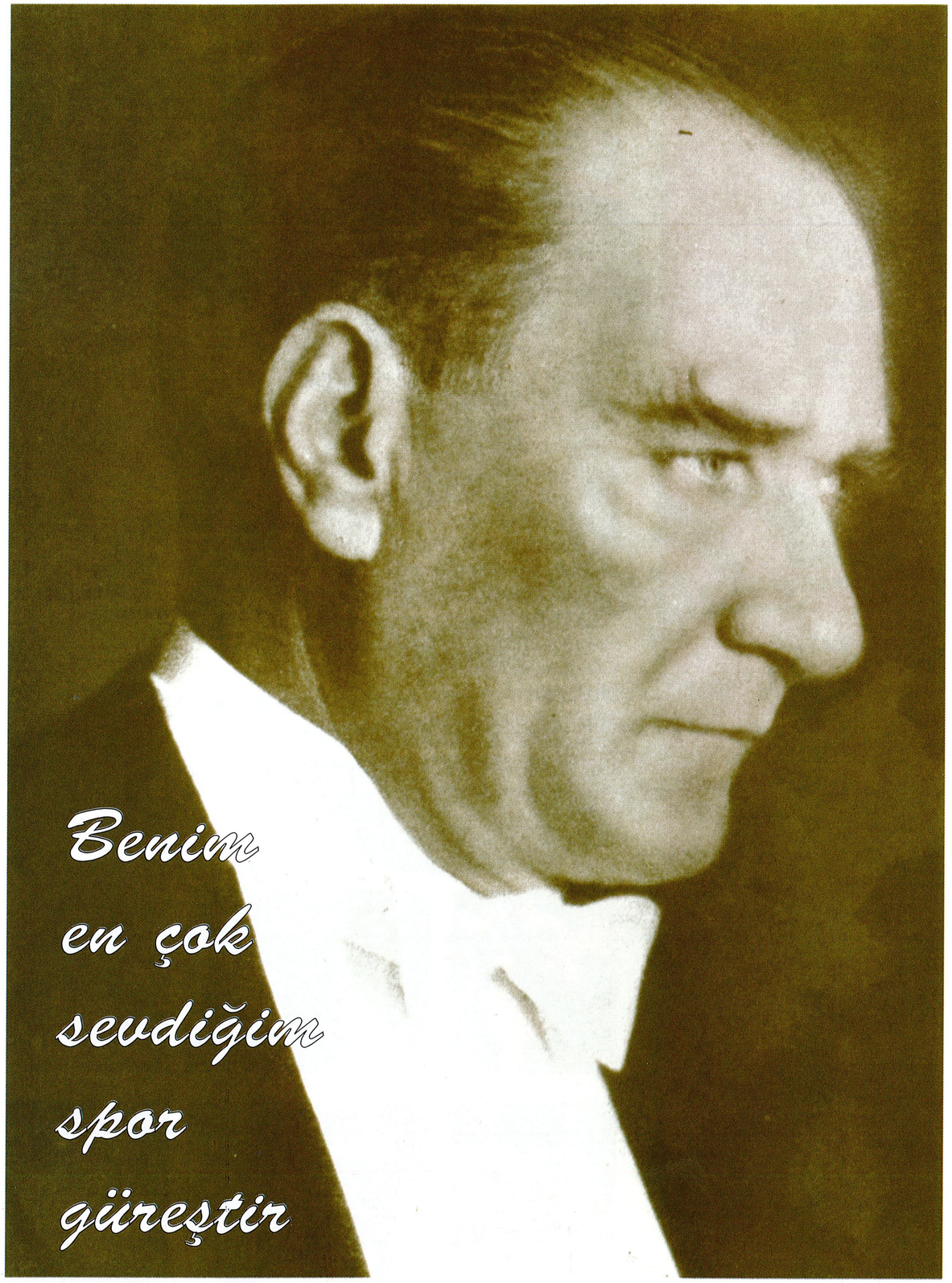

Cumhurbaşkanımız Sayın **Ahmet Necdet SEZER**

"Ağaların Ağası" 9. Cumhurbaşkanımız Sayın **Süleyman DEMİREL**

Millî spor

Yüzyıllardan beri geçmişteki özelliklerini günümüze kadar taşıyan ve dünyada bir eşi daha bulunmayan ata yadigarı yağlı güreş sporunun simgesi olan tarihi Kırkpınar Güreşleri'nin 639'suna ev sahipliği yapmanın gurur ve mutluluğunu yaşıyoruz.

Osmanlı'ya en görkemli devirlerinde 92 yıl başkentlik yapmış, sultanlar şehri ve şehirlerin sultanı serhat kenti Edirne'miz, bu yıl da dünyanın ve ülkemizin dört bir yanından gelecek konuklarımızın da katılımı ile bir kez daha "tarihi" yaşayacak, yaşatacak ve dünden alıp yarına taşıyacaktır. Üç bin yıllık bir geçmişi olan "güreş" sporu asil Türk ulusunun mizaç ve karakterine, sağlam ve güçlü fizik yapısına en uygun spor dalı olduğu için toplumumuz tarafından benimsenmiş, asırlardan beri uygulana gelerek "Milli spor"umuz olmuştur. Bu "ata yadigarı" milli sporun doruklaştığı ve "Türkiye Başpehlivanı"nın seçildiği Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin ev sahipliğini yapan Edirneliler, ne kadar gururlansalar azdır.

Türk ulusunun, güreş sporunu "Milli Spor" olarak seçmesini tesadüflere bağlayamayız. Çünkü; bu spor türü, asil Türk insanının karakterine en uygun, er meydanında teke tek, mertçe, erkekçe uygulanan, hileye yer vermeyen, doğruluğun, efendiliğin, tevazunun ve karşılıklı saygının hakim olduğu bir spor dalıdır. İşte, bu nedenledir ki ulu önderimiz Atatürk de bu sporu çok severdi.

Mehmet Canseven
Vali

Bu yıl, bir kez daha, gümbür gümbür çalan davullar, tüm dünyaya Türk'ün haşmetini ilan edecek. Koca Yusufların, Kel Aliçoların, Adalı Halillerin torunları-yağız Türk gençleri- Kırkpınar Meydanı'nı dolduracak ve gür sesli naraları il etüm dünyaya meydan okuyacaklardır. O meydan ki; nice Türk evladı güçlü pehlivanların terleri ile sulanmış, o meydan ki, oradan yankılanan naralar yedi düveli sarmış ve "Türk gibi kuvvetli" sözünü tarih sayfalarına -bir daha silinmemek üzere- yazmıştır.

Bu er meydanından gelmiş geçmiş nice Türk evladını minnet ve rahmetle anarken, bu yıl Er Meydanı'na çıkacak gençlerimize başarı dileklerimi sunuyor, 639. Kırkpınar Güreşleri'nin ulusumuza ve Türk güreşine hayırlı olmasını diliyorum.

Nice görkemli Kırkpınarlara

Yiğitliğin sergilendiği, mertçe en çekişmeli mücadelelerin yaşandığı bir yerdir er meydanı. Kızgın güneşin aldında 639 yıllık bir geleneği yaşamak ve yaşatmak için yurdun dört bir yanında ve dünyanın bir çok ülkesinden milyonlarca insanın oluk oluk geldiği buluşma noktasıdır Sarayiçi;

Kısacası:

Bir coşkudur, vazgeçilemez bir tutkudur Kırkpınar!

Edirne Belediyesi'nin 1948 yılından bu yana onurla, büyük bir gururla düzenlediği tarihi Kırkpınar güreşleri ve kültürü etkinlikleri haftasının 639.'sunu şu anda hep birlikte sizlerle birlikte yaşıyoruz.

Bir hafta sürecek Kırkpınar haftamızın organizasyonuna tamam bir yıl önce başladık.

Belediyemiz uzun yıllardır kalıplaşmış bir programla tertiplenen, çok kişinin kolayca tahmin edebildiği bir programla düzenlenen Kırkpınar Haftası'nı bir panayır görünümünden kurtarmak, fuar haline getirmek için yoğun çalışmalar yaptı.

Şehrimizin bir çok yerine yayılan kültürel etkinlikleri, zaman zaman aynı saatlerde değişik bir kaç yerde uygulanacak programları ile her günü dolu dolu bir etkinliği halkımız ve konuklarımız için hazırlamaya gayret ettik.

Bu yıl sayıları artan yerli ve yabancı halk oyunları ekipleri, değişik animasyon gösterileri, yurdumuzun önde gelen sanatçılarının katılımıyla gerçekleştirilecek halk konserleri, su gösterileri, havai fişek gösterileri, lazer gösterileri, değişik yörelerimizin kültürel etkinliklerini Sarayiçi'ne taşıyacak gösteriler, nostalji amaçlı eski Türk evlerinden oluşturulan "Türk Sokağı", projeksiyon gösterileri, değişik spor akitviteleri, çocuklarımız için kukla, karagiz, tiyatro gösterileri, milli piyango çekilişi ve bu yıl Edirne'de ilk defa düzenlenecek olan, Kırkpınar'ın bana göre en önemli etkinliği olan Türk, Yunan ve Bulgar ses sanatçılarının hep birlikte yeralacağı "dostluk konseri" haftamıza hergün renk katacak kültürel ve sportif etkinliklerimizden bazıları.

Bu yıl ilk defa düzenlenen "Kırkpınar" konulu ulusal fotoğraf yarışmamız sonuçlandı. Dereeye giren vesergilemeye layık görülen eserler Kırkpınar Haftası'nda Sarayiçi'nde sergilenecek.

Bu arada Kırkpınar alanını da tamamen yeniden, çok daha modern bir proje ile elden geçirdik.

Yıllarca toprak halde tutulan ve buy üzden bir çok sorunların yaşandığı Sarayiçi alanında tüm yolları yeniden düzenledik. Ayrıca yeni yürüyüş yolları ilave ettik.

Şehir yönünden kanuni köprüsü öncesi Sarayiçi'ne giriş yolunu bayraklarla süsleyerek yeni bir tak düzenlemesi yaptık. Yolu ve ttakı ışıklandırarak görkemli bir görüş yolu hazırladık.

Kanuni köprüsünü geçtikten sonra yolu ikiye ayıran üçgen alandaki çay bahçelerini kaldırarak burasını oturma banklarıyla doldurduk. Alanın ortasında bulunan Kırkpınar Çeşmesi'ne giden yollar oluşturduk. Burasını halkımızın istifadesine açtık.

Sarayiçi tribün altlarındaki tüm standları emniyet açısından kapalı hale getirdik.

Bu arada çevirmecilerin yerleri de rehabilite edildi.

Kırkpınar alanı artık bir panayır değil, her yönüyle modern bir fuar yeri haline gelmiştir. Bu oluşum önümüzdeki yıllarda en üst noktaya ulaşacak, çok zengin içerikli programlarla devam edecektir.

Kırkpınar Haftası belki de 1 hafta değil de, 10 ya da 15 gün süren bir kültür etkinliği haline getirilecektir. Edirne belediyesi bunda kararlıdır.

Biz bu kararlılığımızı gerçekleştirirken halkımızı da yanımızda görmek, onların fikirlerine göre de hareket etmek istiyoruz.

Kırkpınar, artık sınırlarımızı aşmış dünya çapında bir kültür-spor etkinliğidir. Buna hep birlikte sahip çıkmamızg erekmektedir.

Yıllardır süren bir yetki karmaşası da bu yıl neticelendirilmiş ve Kırkpınar güreşlerinin tüm yetki ve sorumluluğu gerçek sahibi olan belediyemize verilmiştir.

Çok kısa bir süre önce çıkan "Kırkpınar yağlı güreş yönetmeliği" yönetimimizin Kırkpınar konusundaki en büyük başarısıdır. Bunu gerçekleştirdiğimiz için Edirne halkı adına büyük onur duyuyorum.

Önümüzdeki yıllarda çok daha görkemli "Kırkpınarlar"da buluşmak üzere 639. tarihi Kırkpınar güreşleri ve kültür etkinlikleri haftasının organizesinde emeği geçen başta Sayın Valimiz Mehmet Canseven olmak üzere, üstün özveriyle çalışan belediye personelimize, diğer kurumlar, yiğit pehlivanlarımıza ve bizleri Sarayiçi'nde yalnız bırakmayan Edirne halkına, coşkumuzu paylaşmak için Edirne'ye gelen yerli-yabancı tüm konuklarımıza ve basınımıza sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Cengiz Varnatopu

Edirne Belediye Başkanı

En köklü ve en eski yarışma; Kırkpınar

Kırkpınar güreşleri, Türkiye Başpehlivanlığını tayin eden köklü ve en eski yarışmalardır. Geleneksel Türk Güreşinin Anadolu'dan sonra Rumeli topraklarında da yapılması Türklerin Avrupa topraklarına geçmesi ile olmuştur. Bu geleneksel güreş bir süre sonra yağlı olarak devam etmeye başlamıştır. Güreş; bedensel sporun en hareketli ve kolay, hiçbir malzeme ve araç gerektirmeden yapılan sporlardan biridir.

Ülkemiz geçmişten günümüze uzanan çizgisinde geleneksel değerlerini korumuş, onları yaşatarak köprü kurmuştur. Bu geleneklerimiz içinde yağlı güreş sporunun büyük önemi vardır. Yağlı güreş denilince ilk akla gelen Kırkpınar ve Edirne'dir.

Trakya ve Balkanlar'da Türk yağlı güreşi ulusal spor tarihimizde pırlanta gibi durmaktadır. Kırkpınar yağlı güreşleri aynı öneme sahiptir. Anıt Kent Edirne'de en eski geleneksel güreşimizin sürdürülebiliyor olması tarihimize saygının göstergesidir. Kırkpınar tarih boyunca Türklerde spor geleneğinin en önemli göstergelerinden biridir. Gürş Türkler'le beraber başlamış, dünyanın en eski sporudur. Türk güreş tarihi Kırkpınar'dır. Kırkpınar bir çok devletin kuruluş tarihinden daha eski bir organizasyondur.

Edirne'nin Türkler tarafından alınmasından sonra Kaleiçi'nde kurulan Güreşçiler tekkesi (Küştigiram) aslında bir spor akademisiydi. Burada güreş, ok-yay çekme, cirid sporu yapılmıştır. Trakya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu da bu akademiyi tarihsel perspektif içinde incelemek amacındadır. Yüksekokulumuz Kırkpınar ve yağlı güreş geleneğimizi bilimsel yaklaşım içinde incelemekte, yüksek lisans ve doktora öğrencileri tez çalışmaları içine Kırkpınarı da almaktadır.

Üniversitemiz bünyesinde bulunan II. Bayezıd Külliyesi Sağlık Müzesi'nde Ruh Hastalıklarını Readaptasyon Derneği'nce 30 Haziran 2000 tarihinde Darüşşifa'nın yıllar önce verdiği hizmetleri sembolize eden Psikiyatri Tarihi Bölümü açılacaktır. Bu açılışın tarihimizi yaşatan ve günümüze taşıyan Kırkpınar etkinlikleri programında yer almasından ayrıca büyük bir mutluluk duyuyoruz.

Üniversitemiz Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin gelişimi ve Kırkpınar Şenlekleri'nin festival ve fuara dönüşümü için üzerine düşen göreve hazırdır.

Bu yıl 639.su düzenlenen Kırkpınar güreşlerinin tarihi dokusu içinde yaşanması arzusu ile güreşçilerimize başarılar dilerim.

Prof. Dr. Osman İnci

Trakya Üniversitesi Rektörü

Kırkpınar'ın tarihçesi

Bu yıl 639. yapılan Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin başlangıcı hakkında değişik anlatımlar olmakla birlikte doğruluğuna inanılan öyküsü şöyledir;

1300'lü yıllardan beri yapılmakta olan yağlı güreşin doğuşundan bugüne bir göz atalım:

Yıl 1346 günümüzden tam 654 sene önce Orhan Gazi'nin kardeşi Süleyman Paşa Rumeli kuşatma harekatına yanındaki 40 cengaverle girişmiş ve Bizanslılara ait Domuz Hisarı'na yaptığı baskınla ele geçirmiştir. Bu olay bir bakıma Kırkpınar'ın doğuşu olmuştur.

Çanakkale'den Rumeli'ye geçen 40 cengaver Bizanslılara ait Domuz Hisarına yerleştikten sonra takviye kuvvetlerin de gelmesiyle ele geçirilen öteki hisarlara da sığamayan cengaverlerden 40'ı Edirne'ye yönelen kuvvetlerin öncülüğünü yapar. Her biri bir bakıma bir başpehlivan gibi görünen yiğitlerimiz hermola sırasında güreş tutarak vakit geçirirler. Yiğitlerimiz Edirne yakınındaki Ahırköy'e geldiklerinde buradaki molada da yine güreş tutarlar.

Daha önceki güreşlerinde de yenişemeyen Ali ve Selim adındaki iki kardeş burada da finale kalmışlar, bütün gün güreşmelerine rağmen yine de hiçbir dize gelmemiş yenişememeleri üzerine mum ve fener ışığında gece de güreşe devam etmişler yorgunluktan kalpleri o kadar hızlı vuruyormuş ki çelik gibi vücutları titriyormuş. Gece yarısına doğru nefesleri daralmış, güreştikleri yere çökerek can vermiş, şehit olmuşlar. Arkadaşları onları aynı çayırlıkta bir incir ağacının altına gömdükten sonra akınlarına devam ederler.

Edirne fethedilip Osmanlı Devleti'nin merkezi olduktan sonra 40 yiğitten sağ kalanlar arkadaşlarına iyi bir mezar yapmak için Ahırköy'e giderler. Arkadaşlarını gömdükleri incir ağacının altında ve yanlarından pınarların fışkırdını görmüşlerdir. Bunu gören ve duyan yöre halkı, onların erenlerden olduklarına inanırlar ve yöreye Kırkpınar adını verirler.

Köy halkı burada güreş tutan 40 yiğidiğimizin hatırasını sonsuza dek yaşatmak için daha sonraları her Hıdrellez'de güreşler düzenlemeye başlar.

Geleneksel Kırkpınar Güreşleri düzenli bir şekilde iki kardeş yiğidimizin er meydanında şehit düşmelerinden 12 yıl sonra 1361'de başlar. Ahırköy'ün sınırlarımızın dışında kalmasıyla Kırkpınar güreşleri 1915'ten beri Edirne'de yapılmaktadır.

Edirne'de belirli günler

Edirne/Merkez	**Tarihi Kırkpınar Güreş Şenlikleri** (Haziran sonu-Temmuz başı arasındaki 3hafta içindeki bir hafta)
	Hıdrellez ve Kakava 5-6 Mayıs)
Uzunköprü	**Kurtuluş Günü** (25 Kasım)
	Dallık Eğlenceleri (6 Mayıs'ı takip eden ilk pazar günü)
	Kurtuluş Günü (18 Kasım)
Keşan	**Dallık Eğlenceleri** (6 Mayıs'ı takip eden ilk pazar günü)
	Kurtuluş Günü (19 Kasım)
Enez	**Enez Balık Festivali** (Haziran ayı ilk haftası)
	Kurtuluş Günü (24 Kasım)
İpsala	**Hayvan ve Emtia Panayırı** (25 Ağustos)
	Kurtuluş Günü (20 Kasım)
Meriç	**Dallık Eğlenceleri** (Mayıs ayının ilk haftası pazar günü)
	Mayalar (Haziran ayının ilk haftası pazar günü)
	Kurtuluş Günü (19 Kasımn)
Havsa	**Sonbahar Panayırı** (Eylül ayının içinde)
	Kurtuluş Günü (23 Kasım)
Lalapaşa	**Kurtuluş Günü** (27 Kasım)
Süloğlu	**Kurtuluş Günü** (22 Kasım)

Edirne mutfağı

Müşerref Gizerler
Uzman-Biyolog

Giriş:

Tarihimizde özel bir yeri olan kentimiz, tarihi ve mimari dokusuyla ve değerleriyle, özgün yerini muhafaza etmekte olup, coğrafi ve sosyo-ekonomik yapısı itibariyle de mutfağı zengin türlere sahiptir.

Kentimizin en eski halkı Traklar soyundan gelen Odrisler olup, Odrislerin Meriç ve Tunca ırmaklarının birleştiği bugünkü Edirne'nin bulunduğu yerde İ.Ö. V. yüzyıl sonunda yerleştikleri IV. Yüzyılda kentin Makedonyalıların egemenliğine girdiği ve 1361 tarihinde Osmanlıların fethine kadar geçen yüzyıllarda ise Galatların akınına uğrayıp, Roma ve Bizans İmparatorluklarının egemenliğinde bulunduğu, Bulgar, Peçenek ve Venedik istilalarını yaşadığı birçok tarihi araştırmalar sonuca yayınlanan yazılı kaynaklarda yer almaktadır.

Ulusumuzun geçmişi olan Osmanlılar Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa'nın Rumeli'ye geçişiyle (1354) bu bölgede etkili olmaya başlamışlardır. 1361'de Edirne'nin alınması ve 1368 yılında ise Devlet Merkezi ilan edilmesi ile yöredeki yerleşik düzenin gerektirdiği idari yapılanmalarda meydana gelmiştir.

Daha sonraları Balkanlar'daki fetihler sırasında bu topraklara Anadolu'dan konar göçer Türk oymakları, Yörekler getirilip yerleştirilmiş, verilen topraklarda yaşamlarını sürdürmeleri sağlanmıştır. Böylece buralarda da ziraat ve tarım ile el sanatlarının gelişmesi 19. Yüzyılın ikinci yarısına kadar ihtiyacı karşılayacak düzeye ulaşmıştır.

Ciğer sarma

Genel olarak mutfağımız, karakteristik yapısı itibariyle tarımsal ekonomik yapı, coğrafi bölgelere göre çeşitlilik, ailelerin sosyal ekonomik yapıların agöre farklılık, tarihte birlikte yaşama zorunluluğundan doğan başka kültürlerden etkileşim, dinsel yapı ve normla ve beslenme alışkanlıklarında cinsiyet farklılaşmaları ile yoğrulup biçim almıştır.

Kentimiz mutfağının da bu özelliklerinin içinde fazlalıkla Balkan ülkeleri mutfağı ile etkileşimleri bulunmakta olup, ancak daha çok etkilediği yönünde örnekler çoğunluktadır. (Bu konu ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır.)

Kırsal Kesim-Yemekler ve Geleneklerde Yemekler

Genellikle tarım ile uğraşan kırsal kesimimizde geçmişimizden itibaren hamur işleri ve av etleri ile yapılan yemeklere rastlanmakta olup, Sinanköy, Demirköy, Hacıdanişment, Hamzabeyli, Vaysal, Korucuköy, Böyüldöllük, Hülücü (yünlüce), Çömlekakpınar, Değirmenyeniköy, Bölükgerdelli, Keşan Şabanmera, Danişment, Enez, Çeribaşı, Büyükevren civarında yapılan söyleşilerde yapım, malzeme ve kullanılan kapkacaklar itibariyle ortak özellikleri kapsayan yöre yemekleri çok çeşitli olarak sofraları süslemektedir.

Bunlar sırasıyla;

Ekmekler: Avlularda halen var olan odun ateşi ve kızdırılan fırınlarda pişenler somun tabir edilen akbaşak buğdaylardan yapılan ekmekler, ancak ne yazık ki akbaşak buğday üretimi yok ednecek kadar az. 70 yaşın üzerinde söyleştiğimiz insanımız "Gelin yanağı gibi kızarmış" somunları hâlâ fırınlarında pişirmekten son derece memnunlar.

Ayrıca mısır ekmeği, çerepne denilen toprak tepside pişen ekmekler, çörekler, nohut mayalı ekmekler, yokluk zamanlarında cavdar ve yulaf ekmekleri hâlâ hatırlarda sıcak tutuluyor. Zaman zaman yapımı devam ediyor.

Kış hazırlıkları mutlaka yapılıyor, bol yumurtalı hamurlardan yapılan kesme makarnalar, kuskuslar, fırınlanmış yufkalar, fırınlanmış yufkanın pişirimi sonucu tereyağı ile yağlanmış hali "Güvel Utandırır" ifadesiyle yenirken kaşıktan kayıp elbise üzerine düştüğü hoş bir şekilde ifade edilir.

Çorbalar: Başta ince elekten elenmiş bol başak biberli tarhana başta geliyor. Umaç çorbası, sütlü ve ekşili umaç kesme çorbalar. Papara çorbası, bakla çorbası da sıkça yapılan çorbalardan. Yumurta ile terbiyelenmiş şekli ile düğün çorbası düğün ve derneklerin vazgeçilmez sıcak içeceği.

Etli yemekler: Koyun eti yöremizden genellikle Kurban bayramlarında yemeklere malzeme oluyor. Daha çok ilk baharda "Süt Kuzusu" tabiri ile kuzu etinden kapamaları görüyoruz. Kapama arpacık soğan veya yeşil soğanlı olarak yapılıyor. Arpacık soğan ile yapılanın içine kabuğu soyulmamış diş sarımsak da pişirim esnasında katılması lezzeti çeşitlendirmekte.

Lutuka

Koyun etinden "Kara kavurma" kurban bayramlarının ilk gün yemeği. Sebzeli olarak "Lahana Salması" koyun eti ile yakışıyor.

Güz zamanı üzüm ile yenmesi gerektiği özellikle belirtiliyor. Yine Kurban Bayramlarında yapılan boyut eti tatlısı "Gerdaniye" kent mutfağında görülüyor. Köylerde bilen yok gibi. "Pirinçli güveç" kuzu eti ve koyun eti ile yapılıyor. Kuzu ciğeri ile yapılan köyde "Ciğerli Pirinç Yemeği" kentte "Ciğer Sarma" adı ile biliniyor. Yazılı kaynaklarda ise saray usulü "Ciğer sarma" ve "Ciğer Mücmeri" adlarında.

Kapamalar kuzu etinden başka yabani tavşan eti ile de yapılıyor. "Tavşan Kapama "baş yemek adeta. "Tavşan Dolma" "Tavşan Böreği"nin yapıldığı 70 yaşın üzerindeki Zeynep teyzelerin, Habibe Nineni, Hafize Hanımın, Azime Gelinin; "anam çok güzel yaptı, ninem kapamaya kızılcık atardı, kapağı hamur uli kapatılan tencerenin tıkırtısı komşudan duyulurdu" ifadeleri de geçmişe özlemi yansıtıyor.

Hamur işleri'ne gelince; peynirli alt üst börekleri, bulgurlu kol börekleri, pazlamalar, katmerler, gözlemeler, soğan börekleri, akıtmalar da "şimdi gençlere yapması çok zor geliyor be evladım" diye yakınmalar da eskiyi hatırlamanın memnuniyetinden başka bir şey değil.

Kaçamak-Bulamaç- Mısır Karması-Nişasta Bulamacı Papara ise "hep kıtlık ve yokluk zamanlarında çocukları doyurmak için yapılırdı" deniyor, ancak tereyağı, süt ve bal ile yapılan ve doyumlulukların lezzetini hissetmemek mümkün değil.

Gerdaniye Tatlısı

Bulgurlu-Ekşimekli Kol Böreği

Av ördeği ile yapılan mantılar "Kandilli Mantı" "Kuru Mantı" ve aldıkları şekillere göre isimlendirilen kulak, kocakulak, Batı Trakya Göçmenleri, Tatar Türk Göçmenleri'nin yaptıkları kaşık börek çorbaları, pirhu, tatar böreği, kundim, köbete, kartalaç, etli erik yemekleri hep unlu mamüller.

Tatlı ve helvalar; Pekmez ile yapılan helvaları, süt ile yapılan irmik helvası, nişasta helvasından halen söz edilmesi çok güzel. Yine bal ile yapılan "Balbaşı" (Kestane kabağı reçeli üzüm pekemezi, pancar pekmezi, erik peksimetleri hep yöremizin güzel ürünleri.

Turşular: Patlıcan turşusu, sütlü turşu, ahlat turşusu geçmişten günümüze aynı özellikleri ile sofraları halen süslüyor.

İçecekler: Kırsalkesimin başlıca içeceği tartadan yapılmış yayıkta dövülerek tereyağı çıkartılmış ayran, sıcak yaz ünlerinde içilen başlıca içecek. Aniden gelen konuklar için ise çölde serap görmek gibi heyecan verici.

Bağ bozumu zamanı üzüm ve hardaldan mayalanmaya bırakılan tahta fıçılardan yapılan **Hardaliye,** Kırcasalih ve Yeniköy'de halen yapılmakta.

Kurutulmuş çekirdekli meyvelerden yapılan hoşaflar ise ramazan ayının sahur sofralarının kış içeceği.

Köyümüz mutfak malzemeleri ve kapkacaklar

Toprak kaplar:

Çömlekpınar köyünde sonbaharda kadınlarımız topraktan kap kacaklar yapıp mutfaklarında kullanıyorlar.

Bunlar;

Dağar (küp) ekşimik kavanozu, fıta (su testisi), ibrik, kıvrık (yılan kulplu su testisi), kuru katık çömleği, çerepne (ekmek pişirilen tepsi), kümbet (topraktan yapılmış sopa), niren (küçük testi, banter (testi), çanak, çirne (toprak güveç) çukaca (toprak tencere).

Bakır kap kacaklar: Aşırma (bakraç), çanga (küçük bakraç), çanka (büyük bakraç), çıngıl (bakır kulplu helke), çumbul (maşrapa), döndürme (büyük tepsi), ibrik, kana (sürahi), maşrapa, karavana, sahan, savacık (su bardağı), savut (bakır su tası), şıra tavası, tutanka (kuluplu ibrik).

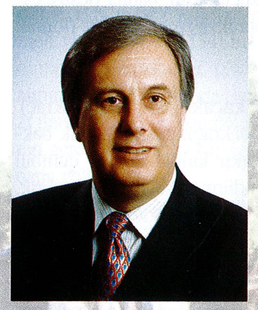
Ahşaptan yapılanlar: Hardaliye fıçısı, küçük fıçı, yastı ağaç (hamur tahtası), boduç (su testisi), çarpak (tahta maşrapa), çotura (su testisi), çömce (kepçe), fedire (tahta bakraç), gübü (yayık), helke (süt sağma kabı), kaduz (ağzı geniş dibi dar fıçı), kırçak (fıçı), mutun (yayık, gübü), şapşak (maşrapa), takatuka (havan, döveç), yemek mahfazası (işlenmiş süslü deriden, yemekleri örterek nakle yarayan çanta).

Yöremiz kırsal kesimi mutfağı, kabı ve kacağı ile Edirne Müzise'ne aynen kurulmuş şekli ile gösterime hazırdır.

Yağlı güreşin vazgeçilmez öğesi

Davul - Zurna

Erdoğan SEZGİN

Davul ve zurna ekipleri "Er Meydanı"ndaki yağ ve su kazanlarının hemen hizasında ve biraz yanda çalışırlar. Kırkpınar'da davul ve zurnacılar "Açık artırma" ile bu görevi alırlar. Dünyada yağlı güreş gibi "müzikle" yapılan spor yarışması "yok" denecek kadar azdır. Son dönemlerde ritmik jimnastikle buz pateni gibi gösteriler de müzik eşliğinde düzenlenmektedir. Özbekler de müzik eşliğinde güreşirler. Davul ve zurnacılar, atalarımızdan bizlere yadigar kalan pehlivanlık ve cenk havaları lie hem seyircileri, hem de pehlivanları coştururlar. Pehlivanlardan biri yenici bir oyuna girdiği zaman, tempoyu hızlandırırlar ve böylece hem sporcuya hız vermeye çalışır, hem de seyircilere heyecan verirler. Bu hızlı tempoya "Cangarbi" adı verilir. İşte, bundan sonra zurnacılar tiz bir sesle bunu ilan ederler. Ardından tempo yine yavaşlatılır. Mehter lisanı ile bir davul ve bir zurnadan meydana gelen bu gruba "kat" denir. Kırkpınar'da her yıl 15 "kat" davul ve zurna ekibi görev yapar.

Dünyada en güzel davul-zurna Kırkpınar güreşleri esnasında çalınır. Meşhur zurnacı Emin de "Er Meydanı"nda kendisini tanıtmış bir müzisyendi. Zurnacı Emin'den sonra Kırkpınar'da zurna çalarak nam salan müzisyenlerin başında Osman Zurna'yı sayabiliriz. Osman Zurna, ekip başı olarak çalışırdı. Oğlu Faris de şimdi babasının yolunda yürümektedir.

Davul ve zurnacılar "güreş"i de çok iyi bilirler. Kırkpınar'ın tarihinde, davul ve zurna çalarken er meydanındaki güreşçilerden birine "işaret" verdikleri öne sürülen ekipler vardır. Meşhur Kel Aliço, Plevneli olduğundan, Kırkpınar'da görevli müzisyenleri pek yakından tanır, onlar da kendisini çok severlerdi. Bu nedenle de, güreşler sırasında, Aliço'ya davul ve zurna ile karşılaşmakta olduğu rakibinin zayıf tarafını anlatırlarmış. Aliço da davul-zurnanın dilinden iyi anlar ve rakiplerini mağlup ederken, bu ekibin verdiği "kopya"dan da faydalanırmış.

Türkler; Milattan önce 400 yıllarında da davul ve zurna çalmaktaydı. İslamiyetin kabulünden önce davulun adı "Tümprük", zurnanın adı ise "Yirağ"dı. Orhan Yazıtları ile Kaşgarlı Mahmut'un Arapça açıklamalı "Türkçe Lügatları Divanı" adlı eserinde bu iddialar doğrulanmaktadır. Bunların yanında Fars ve Çin kaynakları ile Farabi ve Harezmi gibi bilginlerin musiki üerine olan yazıları bu gerçeği anlatmaktadır.

Süleyman Peygamber zamanında da, günümüzden 5 bin yıl kadar önce, Yahudiler zurnayı bilip çalmaktaydı. Yahudi tapınaklrında çalınan zurnanın adı "Halil" idi...

Osmanlı ordusunun her sınıfında yayada, atlıda her bölükte "Mehter takımı" bulunurdu. Mehter; sivil hayata da girmişti ve her kasaba ve köyün "Mehter Takımları" kurulmuştu. Hatta Mehter Bölükleri'nin Avrupa musiisine geçici etkileri olmuştur. Beethoven'in dokuzuncu senfonisinin bazı bölümleri, Mozart'ın "Türk Konçertosu" adı verilen keman konçentosunun son bölümü ve ayrıca çeşitlemeli klavye sonatının "Ronda alla Turca" bölümü davul dümteklerine, sağ el melodisini de zurna sesine benzetmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda Mehterhane Kurumu 1820 yılında kaldırılmıştır. Eski Yunan Tapınak Musikisi'nin dışında, zurnayı andıran "Sulos", şarap ihalı "Dionizos"un simgesiydi.

Hint davuluna da "Tabla" adı verilmiştir.

"Zurnada peşrev aranmaz, ne çıkarsa bahtına" denilmesine rağmen Kırkpınar güreşlerinde zurnada peşrev aranır. Kırkpınar'da yıllarca "Kat başlığı" yapan Osman Zurna'dan dinlediğimize göre; güreşin başındaki eşlendirmeler sırasında Hızır "Huzur" havaları çalınır. Meşhur pehlivan Adalı Halil'e (Abdülhali) ithaf edilen "Adalı Havası" ayrıca "Selanik Dağı" adlı havaları vurur. Güreşler sırasında da Cengavi havaları geçirilr. Curcuna Cenk Havası ve pehlivanlara "sinyal" verilir. Adeta alttaki pehlivana "Dikkat et!", üsttekine de "Kaçırma!" demek isterler. Karakucak'ta, Adana dolaylarında davul-zurna "Köroğlu" vurur. Antalya Elmalı'da güreşlerden önce "Yürük Ağu" çalınır. Pehlivanlar kapıştıklarında davul-zurna susar. Buna da sebep, pehlivanları pirleriyle başbaşa bırakmak için Antalya'da Elmalı'da susan davul-zurna Edirne'de vurur. Davul pes perdeden vururken, zurnacılar "tiz" perdeden dem tutarlar. Kırkpınar'da müzisyenler, kule hakemlerinin işaretleri üzerine susarlar. Bu işaret bazen cazgır tarafından mikrofonla "davulcular!" şeklinde seslenme ile veya kule baş hakemince çalının "zil"le yapılır. Bu sessizlik sırasında başhakem meydandaki kapışmalarla ilgili herhangi bir kararı açıklar. Ardından verilen ikinci bir işaretle davulculara "çal" denir. Cazgır "davulcular!" ikazı ile müziğe bir süre ara verdirirse, konuşmasını tamamladıktan sonra yine mikrofondan onlara "çal davulcu" diye seslenir.

Davulla ilgili olarak bir de "Davulun sesi uzaktan hoş gelir" tabiri vardır. Bu söze rağmen davul sesini yakından dinlemekten son derece hoşlanan kişiler de vardır. Bunların çoğunluğu güreşleri davul-zurna ekibine yakın bir yere kurularak seyrederler. Müzisyenler tarafından tanınmış olanları da kapışmalar sırasında onların aralarına girerler. Bu bir nevi masifir olma anlamına gelir ve zurnacılar, kendilerine gelen misafirlere sandalyelerini verirler. Bu yakından davul-zurna dinleme sırasında er meydanında kapışmalar sürdüğünden müzisyenlere para vermek ayıp sayılır. Asıl bahşiş güreşlerden sonra takdim edilirse daha makbule geçer. Bahşiş, zurnanın deliğine sokulur. Zurnacı da aldığı bahşişi ekip başına teslim eder.

Edirne'de unutulan sektörler, sanatlar

Deva-i misk şekerlemesi

"Edirne'nin meşhur padişah yadigârı" olarak nitelendirilir. Edirne denince akla gelen isimlerin başında yer alır. Rumeli menşeli, hoş rayihali, şifalı gıda anlamında geleneksel bir şekerleme, tatlı çeşididir.

Saray çevrelerinde çok rağbet görmüştür. Edirne'nin Payitaht oluşuyla ünü daha da artmıştır. Ustaları formülünü bir sır gibi saklarlar. Orijinalinde bitki kökleri, şeker, misk, 41 çeşit baharat, dövülmüş fındık içi veya ceviziçi ve yumurta akı olduğu bilinmektedir. Ana maddesinin 41 çeşit baharat ve natürel maddeler olması nedeniyle tat ve gıdasının arttığı bilinmektedir.

Günümüzde ise, imalatındaki ana madde şekerdir. Bunun yanında, su, glikoz, gıda mayası, yumurta akı ve 5-6'yı geçmeyen baharat çeşitleri ile sınırlandırılmıştır.

Mis Sabunu

Badem ezmesi

Günümüzde Kooperatif Evleri, Binevler, Kutlutaş... olarak bilinen semtlerin 25-30 yıl önceye kadar bademlik ve kirazlık olarak bilinen, halkın üzüm bağlarının olduğu alanlardı. Bu yerler haricinde Edirne genelinde badem ağaçlarından oluşan bahçelerin çokluğu 1965-1970'lere kadar gözle görünür derecede fazlaymış. Bu nedenle halk bademi kuru yiyecek dışında, şekerlemesini de yaparak değerlendiriyordu.

Badem, ağaçtan toplandıktan sonra kabukları ve zarı soyulup, havanda dövülerek hamur haline getirilir. Hamur haline getirilen bademin içine şeker ve yumurta sarısı ilave edilerek, uzun süre karıştırılarak yapılır.

Tadına da doyum olmaz.

Fakat, artık Edirne'ye özgü olmaktan tamamen uzaklaşmıştır. Badem üretiminin yoğun olduğu Anadolu ve Ege illerinde de üretimi yapılmaktadır.

Mis sabunu

Sabun ve çeşitli esansların karşımından, el ile imal edilmektedir. Çok güzel bir kokuya ve görünüme sahiptir. Genelde meyve çeşitlerinin, sabun şekilleri yapılmaktadır ve orijinal meyve ile ayırt edilmesi zor olabilmektedir. kİnce ve sabırlı bir işçilik ister. Günümüzde bu işle uğraşan kimseler 2-3 kişi olarak sayılabilmektedir. Edirne'ye özgü olan bu sanat dalı da yok olmak üzeredir.

Mis sabunu malzemesi

1. Yapılacak meyvelere kadar piyasada satılan sabunlardan alınacak (bir kalıp sabun, orta boy bir meyveye yeter).
2. Sabunların eritilmesi için eski bir kap.
3. Sabunu eritmek için kızgın bir ateş.
4. Yapılan meyveleri renklendirmede kullanılan çeşitli boya.
5. Sabuna koku vermek için gülyağı.

Yapılışı:

Çarşıdan alınan sabunlar eritilir. Sıvı haline getirilir. Sıvı hale gelen eriik ateşten indirilir. İçine birkaç damla gülyağı

Fayton (Edirne Etnoğrafya Müzesi)

Koşumculuk Aletleri

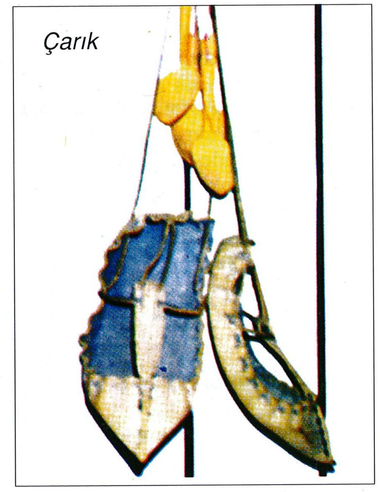
konduktan sonra soğumaya bırakılır. Hafif sıcakta hamur iyice yoğurulur. Bundan sonraki iş el maharetidir. El mahareti ile yapılan meyveler boyanır ve satışa hazır olmuş olur.

Koşumculuk

Koşum, araba, saban, pulluk vb. bir araca koşulan hayvanın kayış takımıdır. Deriden, çoğu zaman da ağaç ve metalden yapılmış bir donanımdır. Temelde 21 ayrı kısımdan oluşur. Bunlar, 1- Tepelik, 2- Alınsalık, 3- Gözlük, 4- Şakaklık, 5- Burunsalık, 6- Gem, 7- Boğazaltı, 8- Hamut, 9- Çeki kayışı, 10- Göğüslük, 11- Bilezik, 12- Kolon, 13- Karınaltı kayısı, 14- Çeki kolu, 15- Paldım, 16- Kuyrukaltı kayışı, 17- Dizgin, 18- Kalça kayışı, 19- Kuskun, 20- Eyercik, 21- Sırt kayışıdır.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında ordudaki atlar için yapımı başlatılmış, yeniçerilerin göreve başlamaları ile yapımı hızlanmış halkın da ihtiyacı olduğu için yapıma daha da önem verilmiştir. O yıllarda en güzel koşum takımlarının, boyama ve tahta işleme sanatlarının da kullanılması ile Edirne'de yapıldığı ifade edilmektedir. 1970'lere kadar yapım sürmüş, teknolojinin ilerlemesi ve özellikle araba sanayiinin doğuşu ve gelişimi ile yok olmaya başlamıştır. günümüzde "at arabası" olarak ifade ettiğimiz arabaların minyatürleri, Edirne'mizin çeşitli yerlerinde sergilenmektedir.

Çarık

Çarık yapımı ve tabaklama

Kullanımı yüzyıllar öncesi başlamıştır. Çok eski yıllardan beri kullanılmasına ve imaline karşın, ticareti 1970'li yıllara kadar devam etmiş ve 70'li yıllarla birlikte de bitmiştir. 1970'li yılların başında halk arasında "kara lastik" diye bilinen, fabrikasyon naylon ayakkabıların çıkmasıyla, yapımcıları ve satıcıları azalarak kaybolmuştur.

Yapımı: Kesilmiş olan manda, inek, dana gibi hayvanların yüzülmüş derilerinin iç kısımları bolca tuzlanarak kuruması sağlanır. Sonra kıllı kısımları şaplanarak veya kirece yatırılarak, deri kıllardan temizlenir. Buna "tabaklanma" denir. Bir ayağı saracak büyüklükte, dikdörtgen şeklinde kesilip, dikilir. Etrafına ip geçirilerek, ayağa giyilen çarık haline dönüşür.

Türkler Rumeli'de

Kırkpınar güreşleri, Türkler'in Rumeli'ye ayak basmalasıyla başladı. Rumeli fatihi olarak anılan Osmanlı Başkomutanı Şehzade Süleyman Paşa (1316-1359) Rumeli yakasına ilk ayak basan ve oralarda elde ettiği fetihlerle şanlanan bir askerdi ki, Kırkpınar'ın destanlara karışmış tarihinde Süleyman Paşa'an söz etmemek imkansızdır.

Nilüfer Hatun'la, Orhan Gazi'nin büyük oğulları olan Süleyman Paşa, 1. Murat'ın ağabeyiydi. Orhan Gazi, 1324 yılında tahta geçince Süleyman Paşa'da veliaht oldu. Tam 35 yıl bu makamda kaldı. Orhan Gazi, bir süre sonra da oğlunu başkomutan yaptı ve bu görevi hiçbir zaman da ondan almadı.

Şehzade Süleyman Paşpa ilk defa 1349 yılında Bizans'a yardım etme üzere 20 bin kişilik bir Türk ordusunun başında Rumeli'ye geçti. Yanında 22 savaş gemisi vardı. Sırplar'ın almak üzere oldukları Selanik'i bağlaşık Türk-Bizans ordusu kurtardı.

1352'de 10 bin kişilik bir Türk Birliği Rumeli'ye geri geçti. Dimetoka'da Sırplar'la Bulgarlar'ı yendi. Bu bölgeyi Bizans'a verdi. ürk askerleri Balkanlar'da büyük hayranlık uyandırdı. Süleyman Paşa, durumun iyice olgunlaştığını görünce 1354'te büyük teşebbüsüne başladı. Az ama pek seçkin bir kuvvetle Çanakkale Boğazı'nı geçip Gelibolu Yarımadası'na çıktı. Türkler böylece ilk defa fetih sıfatıyla Avrupa topraklarına ayak basmış oldular.

Süleyman Paşa'nın fetihlerine kardeşi Murat Bey (1. Murat) de katılıyordu. 1357'de Lüleburgaz ile Çorlu'yu Murat Bey aldı. Böylece Gelibolu Yarımadası gibi çok stratejik bir bölge tamamen alınmış. Çanakkale Boğazı'nın iki yakası da ele geçirilmiş oluyordu. Bizans artık güneyden, doğudan olduğu gibi batıdan da çevrilmişti.

Süleyman Paşa, taşlık bir bölgede avlanırken atının ayağı kayınca yere düşüp başını taşa çarparak öldü. Bolayır'a gömüldü ama büyük bir askeri komutan olduğu kadar Türk güreşine yaptığı hizmetleriyle de ölümsüz kahramanlar arasına karıştı.

Rumeli'de ilk defa Süleyman Paşa'nın komutasındaki Türk askerleri güreştiler.Türk askeri ilk defa 1349 tarihinde Rumeli'ye ayak bastı.

1349'larda Sırlar'ın işgaline son verme üzere Selanik'e doğru yol alan Türk askerleri, bir Hıdrellez günü Edirne yakınlarındaki Ahir Köy'de konaklar, Pehlivanlık Türkler'de hem bir gelenek hem de savaş hazırlıkları olduğundan kırk yiğit 1349 yılının Hıdrellezi'nde güreşe başlar. Güneş batarken kapışmalara son verilince bu kırk yiğit de bulunudukları yere düşerek son nefeslerini vermişler. Şehit oldukları yere de gömülmüşler. Ertesi gün bir de bakmışlar ki her yiğidin can verdiği yerde bir pınar fışkırmış. Bunun üzerine oraya Kırkpınar adı verilmiş ve her yıl Hıdırellez'de burada toplanarak güreşmek adeti yerleşmiş.

Biz Türkler'in yaşantılarında "Kırk yiğit", "Kırk incekız" ve "Kırklar" önemli yer alır.

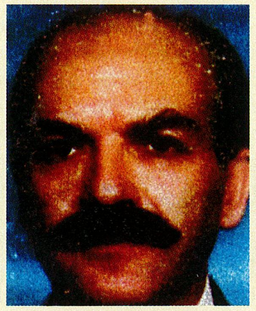
Türk hanlarının yanında, onun emirlerini uygulamak için "Kırk yiğit", eşi hatunun yanında da hizmetini görmek için "Kırk-İnce-Kız"bulunurdu.

Bilindiği gibi "Kırk" kelimesi aynı zamanda Türkçe'mizde çokluk belirtisidir. Kırkpınar, Kırkağaç, Kırkküp, kırkının da kulpu kırık küp, Sarmısağı gelin etmişler kırk gün kokusu çıkmamış, Kırkharamiler, Kırkayak (Çokayak) ve kırk gün kırk gece gibi tabirler dilimize yerleşmiş deyimlerdir. Kırkpınar kelimesinde bir çokluk belirtisi olduğunun sezilmesine rağmen, "Kırklar" aynı zamanda "Azizler" anlamına da gelmektedir. Unutulan eski tabirlerden "Kırklara karışmak", "Evliyalar arasına girmek" manasınadır.

Kırkpınar'da yapılan güreşlerin ulviliği, burada son nefeslerini verinceye kadar güreşenlerin şehit düşerek ölmezler arasında yer almaları, dolayısıyla "Kırklar Pınarı" veya o yörede çok sayıda suyun akmakta olduğunu vurgulamak için aynı zamanda "Çeşme" anlamına gelen "Pınar" kelimesinin kullanılarak "Kırkpınar" olarak adlandırılmış olduğunu düşünebiliriz. He ne olursa olsun, Süleyman Paşa'nın komutasında Rumeli'ye ayak basan ilk Türkler arasında yer alan yiğitlerin, hiçbir şekilde anlaşmalı güreşe yanaşmadan, ölünceye kadar güçlerini denemeleri, birbirlerine denk bu yiğitlerin emsalsiz bir mücadeleden sonra son nefeslerini vermeleir, onların birer güreş şehidi olduklarının bir işaretidir.

Osmanlı kültüründe Edirne

Gür KARASU
Edirne İl Kültür Müdürü

Edirne, Türk-Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa kıtasındaki ilk payitahtı ve şimdi Türkiye Cumhuriyeti'nin yalnız bu kıta üzerinde toprağı bulunan üç ilinden birinin merkezidir. 700 yıllık Osmanlı Devleti'ne 92 yıl başkentlik yapan Edirne 1363 yılındaki Sırpsındığı Savaşı ile büyük önem kazanmış, Osmanlı Devleti'nin İmparatorluğa geçiş sürecini başlatan bir kent olarak da tarihteki yerini almıştır. Coğrafi konumu nedeniyle, XIV. yüzılda Osmanlı'nın Anadolu'dan Balkan Yarımadası'na geçişleri sonucu Edirne, geçmiş devirlerinden farklı bir duruma gelmiş, uzun tarihi boyunca batıdan gelen istilalara karşı başarı ile karşı koymuş ve imparatorlukça fetih projelerinin hedefi ile ilgili olarak, payitaht seçilmiştir. Her ne kadar İstanbul'un fethiyle payitaht olma vasfı sona ermiş ise de, padişahların ilgi odağı olmaya devametmiş, hatta bazı padişahların ölen çocukları burada gömülmüş ve onlara türbeler yapılmıştır. Bugün, sahip olduğu tarihi eserleri ile Anıtkent hüviyetini taşıyan Edirne, ülkemizin olduğu kadar, dünya ülkelerinin de ilgisini çeken bir kültür ve turizm kentidir.

I. Murat'ın 1361 yılında Edirne'yi fethi ile birlikte mimaride büyük bir atılım başlamış ve yaklaşık 200 yıl içined yapılan eserlerle Osmanlı mimarisi, büyük usta Sinan'ın Selimiyesiyle doruk noktasına ulaşmıştır.

İstanbul'un fethine kadar Osmanlı devletinin başkenti olan ve bu sıfatını 17. yy. kadar sürdüren Edirne'nin özellikle, erken Osmanlı sanatının gelişmesini yansıtması bakımından Türk Sanat Tarihinde önemli bir yeri vardır. Mimari eserleri sonsuz kimlikleri ile Edirne'yi ayakta tutmakta, daha yüzyıllar boyu da varlıkları ile ayakta tutmayı sürdürecektir.

Halen Edirne ilinde sivil, dini ve askeri olmak üzere 591 taşınmaz kültür varlığı ile 27 adet arkeolojik, doğal,kentsel ve tarihi ve doğal sit alanı bulunmaktadır. 18. yüzyılla birlikte Edirne'de gerileme dönemi başlamış, 1745'de çıkan yangın ve 1751'deki deprem pek çok binanın yıkılmasına neden olmuş ve bu süreci hızlandırmıştır. 1801 ve 1806 yıllarında II. Selim'in Rumeli'de Nizam-ı Cedit adı verilen yeni orduyu çekemeyen Rumeli ayan ve derebeyleri iki defa ayaklanmış, bu olaylar tarihe "Edirne Kıyamı" olarak geçmiştir. 1828-1829 ve 1878-1879 Osmanlı-Rus savaşlarında Edirne Ruslar tarafından işgal edilerek yakılıp, yıkılmıştır. 1912 yılında Şükrü Paşa'nın 160 gün süren kahramanca savunmasına karşın, Edirne Bulgar ve Sırplar tarafından 1913 yılında işgal edilmiş ve Londra Antlaşması ile Bulgarlara verilmiştir. Kültür Bakanlığı'nca yaptırılan Balkan Harbi Şehitliği aziz şehitlerimizin ve gazilerimizin anıldığı kutsal bir yerdir. Edirne son olarak 1920 yılında Yunanlılarca işgal edilmiş, Milli Mücadele sonunda kazanılan "Büyük Zafer" sonrasında imzalanan "Mudanya ateşkesi"nden sonra, Türk ordusu 25 Kasım 1922'de Edirne'ye girmiştir. 24 Temmuz 1923'te imzalanan "Lozan Antlaşması" ile de Karaağaç mahallesi 15 Eylül 1923 yılında Türk topraklarına katılmıştır. Bu önemli olayı vurgulamak içinde Trakya Üniversitesi'nce bu bölgeye Lozan Anıtı yapılmıştır.

Bu yıl 638'incisi gerçekleştirilecek Kırkpınar Güreşleri'nin, Edirne kültür ve sporunda ayrı bir yeri vardır. Geleneksel Türk sporları içinde ön sırada yer alan ve yağlı güreşle gelenekselliğini sürdüren bir spor türüdür. 1361 yılında Türk akıncılarının yaptıkları savaşlar sırasında, mola esnasında zamanlarını değerlendirmek amacıyla yaptıkları bir spordur.

Edirne'nin tarih boyunca geçirmiş olduğu olaylar içinde, çiçek aşısı tıp tarihimizdeki en önemli bir olaydır. 1717 yılında, İngiliz elçisinin eşi Lady Montegue, İngiltere'deki bir arkadaşına yazdığı bir mektupla bu uygulamayı duyurmuştur.

Edirne şairiyle, ressamı ile, heykeltraşı ile, mimarı ile yaşamış ve yaşayacaktır.

Edirne'yi tanıyalım

Edirne ilimiz hakkında da biraz bilgi verecek olursak bunu önce genel bilgiler, coğrafi, tarihi ve mimarlık açısından ele almak gerekiyor. 22 plaka numaralı ilimiz Marmara Bölgesi Trakya bölümünün batı kesiminde kuzeyde Bulgaristan, batıda Yunanistan ile komşu sınır ili. 1990 yılı nüfus sayımına göre nüfusu 404 bin 599. 6 bin 276 km2'lik alana kurulu. Merkez ilçe dışında 8 ilçe, 10 bucak, 255 köyü bulunmakta. Merkez ilçenin nüfusu ise yine aynı yıl sayımına göre 102 bin 345'tir. Bu da Marmara Bölgesi'nin İstanbul'dan sonra en kalabalık şehri anlamına gelmektedir. Edirne, Meriç, Tunca ve Arda vadilerini izleyerek gelen çok önemli yolların kavşağında, karayoluyla İstanbul'dan 228 kilometre (yeni TEM yolu ile ulaşım daha da kısalmıştır) Ankara'dan 868 kilometre uzaklıkta. Demiryolu ile yurdun diğer merkezlerine ve Avrupa'ya bağlı. İstasyonu Meriç'in sağ yakasında Karaağaç.

Coğrafi konumunu ele aldığımız zaman ise ortaya şu görüntü çıkıyor:

Meriç Tunca ve Arda nehirlerinin olması Edirne'yi stratejik olarak önemli bir konuma oturtmakta. Edirne'nin ilk kuruluşu batıda Tunca'nın çizdiği yayın iç kesimindedir.Kaleiçi denilen bu kesim daha önceleri surlarla çevriliydi. Burada önemli hiçbir anıt bulunmamaktadır. Günümüzde Edirne'nin başlıca iş ve ticaret merkezleri Kaleiçi'nin hemen doğusunda bulunmaktadır. Genelde Saraçla ve Talat Paşa caddeleri boyunca kümelenmiştir. Sanayi kuruluşları ise Kapıkule ile İstanbul Karayolu çıkışlarında toplanmıştır. Bazı kaynaklara göre Edirne XVII. yüzyıl sonlarında 350 bin nüfusu ile Avrupa'nın en büyük birkaç kenti arasında yer almaktaydı. İmparatorluğun gerilemesi, 1745 ve 1751 yıllarında geçirdiği büyük yangınlar ile özellikle XIX ve XX. yüzyıllarda uğradığı düşman işgalleri (1829 ve 1878'de Rus, 1913'te Bulgar, 1920-22'de Yunan) kentin giderek önemini kaybetmesine ve tenhalaşmasına neden oldu. Buna paralel olarak da Balkan Savaşı'ndan önce 1k00 bine, 1927'de 35 bine, 1945 yılında ise 29 bine kadar inmiştir. Ancak 1950'li yıllardan sonra yeniden canlanmaya başlamış ve 1960'ta 40, 1970'te 54, 1980'de 72 bine ulaşmıştır. 1990 yılında 100 bini aşması ise sınır kenti olması ve de buraya hükümetlerin yatırım yapmalarıyla oluştu. Şu anda da Trakya Üniversitesi'nin kurulmasıyla da görkemli tarihi geçmişine uygun olarak önemli bir kültür ve eğitim merkezi durumuna da gelmiş bulunmaktadır.

Tarihi özelliklerine baktığımız zaman hayli zengin bilgilerin olduğunu görüyoruz. Zamanımız ansiklopedilerinden toparladığımız bilgiler ışığında Edirne tarihini sizlere aktarmanın mutluluğunu yaşıyorum.

Orestias ya da Uskudama isimli trak yerleşmesini İ.S 1252e doğru yeniden kuran imparator Hadrianus'un onuruna Hadrianopolis adını alan kent büyük bir ticaret ve silah üretim merkezi oldu. İmparator Dioclatianus döneminde Haemimontus

eyaletinin başkenti oldu. Büyük Constantinus, Lacinius'u (329; Gotlar, İmparator Valens'i (378) burada yendiler. Bizans'ın ileri karakolu duruma gelen kent, daha sonra önemini büyük ölçüde yitirdi. 586'da Avarlar kenti kuşattılarsa da ele geçiremediler. VII. yy'da Bizans için tehlike olmaya başlayan Bulgarlar, kenti birkaç kez ele geçirmelerine karşın (620, 813, 914), her seferinde eski sahiplerine geri vermek zorunda kaldılar. XI. yy ortalarında Hadrianopolis Bizanslılar, Bulgarlar ve Orta Asya'dang elen Peçenekler arasında çekişme alanı olarak elden ele geçti. İstanbul'u alarak (1204) Latin İmparatorluğu'nu kuran Latinler'in işgaline uğradı. İstanbul'u geri kalan (1261) ve Latin İmparatorluğunu yıkan Bizanslılar'ın yeniden egemenlik sınırları içine girdi. XIII. yy'da konumu nedeniyle bir ticaret merkezi olarak gelişti. XIV. yy başlarında birkaç kez bulgar saldırısına uğrayan kent, yine de bizans yönetiminde kaldı.

Tahta çıktıktan sonra Rumeli'nin ele geçirilmesi için yapılan girişimlere büyük önem ve hız veren Murat I, Çorlu ile Keşan'ın Osmanlı yönetimine geçmesinin ardından Lala Şahin Paşa'yı Hadrianopolis'in fethiyle görevlendirdi. Lala Şahin Paşa bu görevi yerine getirerek kenti Bizanslılar'dan aldı (1361). Murat !'in Celayirli hükümdarı Üveys Han'a gönderdiği fetihnamede kentin adı Edirne (Edrinus, Edrune, Edrinebolu, Endiriye, Edrine) olarak yer aldı. Fethedilen kenti ziyarete gelen Murat I, kalenin yönetimini Lala Şahin Paşa'ya bıraktı. Böylece bundan sonra Edirne, Türkler için Rumeli'nin fethi hareketlerinde çok önemli bir askeri üs oldu. Lala Şahin Paşa Filibe'yi ele geçirmek amacıyla buradan harekete geçti. (1363). Yıldırım Beyazıt İstanbul'u kuşatma hareketini buradan yönetti. Yıldırım Beyazit'ten sonraki fetret döneminde kent, daha büyük bir önem kazandı. beyazıt'ın şehzadelerinden Süleyman Çelebi devlet hazinesini Bursa'dan Edirne'ye taşıyarak burada tahta çıktı. Daha sonra kent kardeşlerden Musa Çelebi'nin eline geçti (1411). Osmanlı devletin iyeniden toparlayan Mehmet (Çelebi); Edirne'yi kardeşinin elinden aldı (1413). Murat II. döneminde iyice gelişen Edirne, Bursa'dan sonra ikinci başkent durumuna geldi. Bu arada, Beyazıt I'in Ankara savaşında kaybolan oğlu olduğunu öne sürerek taht üzerinde hak iddia eden Düzmece, Bursa yakınlarında Murat II'ye yenildi. Edirne'de bıraktığı hazinesini aldıktan sonra Eflak'a giderken Kızılağaç Yenicesi'nde yakalanan Mustafa, yeniden Edirne'ye getirilerek öldürüldü (1422). Edirne'de şehzadeleri Alaettin ve Mehmet'e çok görkemli sünnet düğünleri düzenleyen Murat II, Segedin (Szeged) barışından sonra tahtı oğlu Mehmet II'ye bırakarak Manisa'ya çekildiyse de bir haçlı ordusunun harekete geçmesi üzerine yeniden Edirne'ye geldi ve sonra da haçlı orduszunu Varna'da kesin bir yenilgiye uğrattı (1444). Zaferin ardından yönetimini yine oğluna bırakmasına karşın, yeniçerilerin züyuf akçe yüzünden ayaklanması üzerine Edirne'ye gelerek üçüncü kez tahta çıktı. Babası ölünce (% Şubat 1451), Manisa'dan Edirne'ye gelerek tahta çıkan Mehmet II, İstanbul'u almaya yönelik hareketi buradan başlattı. İstanbul'un fethinden (1453) sonra Edirne başkent olma durumundan çıktıysa da, önemini yitirmedi. Gedik Ahmet Paşa'yı Edirne Sarayı'nda idam ettiren Beyazit II ile oğlu Selim I arasındaki taht kavgasına da sahne olan kent, XVI. yy'da batıya düzenlenen seferlerin merkez üssü ve padişahların çoğu zamanlarını geçirdikleri bir yer durumuna geldi. Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman ve Selim II kentin bayındırlığına büyük önem verdiler. Mimar Sinan Türk yapıcılığının en görkemli eserlerinden biri olan Selimiye Camisi'ni yaptı. XVII. yy'da Ahmet I'den başlayarak padişahların bu kente gösterdikleri ilgi gitgide arttı. Osmanlı II ve daha sonra Murat IV, Edirne koruluk ve ormanlarında büyük av eğlenceleri düzenlediler. Edirne'yi ikinci bir yönetim merkezi yapan (1670) ve "Avcı" lakabıyla anılan Mehmet IV ise, çoğu zamanını burada sürek avına çıkarak geçirdi. Yaşamını Edirne'de sürdürmeyi seven Mustafa II!de Edirne vakası diye bilinenayaklanma sonunda tahtından uzaklaştırıldı /1703). XVIII. yy. Edirne'nin gözden düştüğü, gerilemeye başladığı dönemdir. Büyük 1745 yangını ve 1751 depremi, kötüye gidişin iki başlangıç olayı oldu. XIX. yy'da Selim III'ün Nizamıcedit ıslahatını onaylamayan Rumeli ayanı ve derebeyleri, Edirne'de 1801 ve 1806'da (Edirne kıyamı) devlete karşı iki kez ayaklandılar. 1928-1829 Türk-Rus savaşında düşman eline geçen kent, 1829 Edirne Antlaşması ile yeniden Ismanlı dönemine geçti. Ancak, bu savaşın Edirne'yi olumsuz yönde etkilemis sonucu müslüman halk başka yerlere göçerken, onların yerie buraya hristiyanlar yerleşmeye başladı. Bu durum karşısında halkın moralini güçlendirmek amacıyla Edirne'ye gelen Mahmut II (1831), bu gezinin anısıra Hayriye, Nısfiye ve Rubiye adlarını taşıyan Edirne damgalı paralar bastırdı. 1877-1878 Türk-Rus savaşında kent ikinci kez işgale uğradı. (20 Ocak 1878) Birçok semti yakılıp yıkıldıktan sonra yine Osmanlı devletine bırakıldı. (13 Mart 1879) XX. yy başlarında (1912) Balkan devletlerinin Osmanlı devletine karşı giriştikleri Balkan Savaşı'nda Edirne 160 günlük kahramanca bir savunma vermesine rağmen Bulgar ve Sırp kuvvetleri tarafından işgal edildi. (26 Mart 1913) Dah asonra (Temmuz 1913) Balkan'lar Bulgaristan'a karşı bir durum ortaya çıkınca, Osmanlı Mebusan Meclisi toplanarak ordunun Edirne üzerine gönderilmesini kararlaştırdı. Türk birliklerinin Midye-Enez hattını aşmasını İngiltere şiddetle protesto etmiştir Enver Bey (Paşa) komutasındaki kuvvetler hiçbir direnişle karşılaşmadan Edirne'ye girdi (22 Temmuz 1913). Rusya başta olmak üzere büyük Avrupa devletlerinin Türkler'i Edirne'den çıkarma çabaları sonuçsuz kaldı. İmzalanan Bükreş Antlaşması (10 Ağustos 913) ile kent Osmanlı toprağı sayıldı. Edirne, Birinci Dünya Savaşı'ndansonra Yunan isteklerine karşıkendini savunmak amacıyla önce Trakya- Paşaeli cemiyeti yapısı içinde bütünleşti. Sonra da Anadolu ve Rumeli Müdafaayı Hukuk Cemiyeti hareketine katıldı. Ancak Yunanlılar Edirne'yi işgal ettiler (Temmuz 1920). Büyük zafer sonunda yapılan Mudanya ateşkesinden sonra Türk ordusu Edirne'yi girdi (25 Kasım 1922). Lozan Antlaşması'yla (24 Temmuz 1923) Türkiye Cumhuriyeti egemenlik sınırları içinde kaldı. Montreux Anlaşması'ndan sonra da il merkezi oldu. (20 Ağustos 1938.)

Kırkpınar Güreşleri Edirne'nin fethiyle başlar (5 Mayıs 1361)

Oral ONUR
Araştırmacı-Yazar

Osmanlı Devleti Anadolu'da Türk birliğini kurmuş ve beylikten devlete geçerek büyük bir devlet olmaya başlamıştı. Bizans devleti ise kendi iç meseleleri nedeniyle gün geçtikçe kuvvetten düşüyor ve Balkanlar'dan gelen çeşitli düşman kuvvetleri ile baş edemez olmuştu. Bizans Balkanlar'dan gelen akınları önlemek için Türkler'den medet umarak onları Çanakkale üzerinden Rumeli topraklarına geçirmişti. Tarihçi Hammer'e göre Türkler'in topraklarına geçişi tam 14 defa olmuştur ve Türkler böylece Trakya topraklarını tanımış olmuştur.

Trakya'nın zengin tarımarazisi, çeltik sahaları ve zengin maden ocakları Türkler'e cazip gelmiş ve ilk önce H. 753-M. 1352'de CİNBİ'yi (Tzympe) alarak Rumeli topraklarına yerleşmiş oldular.

Süleyman Paşa ve Orhan Gazi'nin kumandanları olan Evrenoz Beğ, Lala Şahin Paşa, Hacı İl Beğ'ler Trakya'nın çeşitli kalelerini feth etmeye başladılar. Böylece önce Tekirdağ-Barbaros Kalesi'ni sonra Çorlu, Misinli, Çatal-Burgaz ve Lüleburgaz sonraları Hacı İlbeğ tarafından Dimetoka ve Babaeski alınarak Edirne üzerine gidildi. Lala Şahin Paşa Edirne Tekfuru ile ilk savaşını Sazlıdere yakınlarında yaptı. Savaşı kaybyeden Tekfur kaleye sığında ve o gece ailesini yanına alarak Tunca Nehri'nden Meriç'e geçerek Enez'e kaçtı.

Ordusu ile Edirne Kalesi önlerine gelen Lala Şahin Paşa'ya kale halkı kendilerine dokunulmamak ve Kaleiçi'nde oturmamak koşulu ile Edirne kalesini teslim ettiler. Türkler "Kum-Kalesi" kapısı açılması ile kaleyi aldılar. (5 Mayıs 1361).

Kalenin alınışı bir sema (gökyüzü) olayı ile ilgili olduğunu Aşık Paşa-zade, Oruç tarihi, Zeynü'l-Müneccim ve Fr. Babinger şöyle anlatırlar: "Bu yıl içinde güneş külli tutuldu, tamam yıldızlar göründü, hicretin yediyüz altmış birinde."

İlk defa Fr. Babinger, bu noktaya dikkati çekmiş ve yapılan hesaba göre bu güneş tutulmasının 5 Mayıs 1361 tarihine rastladığı tespit edilmiştir. Babinger'in bu güneş tutulması için hesapladığı 5 Mayıs 1361 tarihi de aynı H. 762 yılı içindedir.

Görülüyor ki Edirne'nin Türkler tarafından alınış tarihi 5 Mayıs 1361'dir. Tariler böyle söylüyor ve bu bir gerçektir. O halde biz Türkler her yıl 5 Mayıs'ı Edirne'nin fethi olarak kutlamak zorundayız ve bu gelenek olarak yapılmalıdır.

Edirne'nin fethini neşri tarihi şöyle yazar:

Hikayet-i Feth-i Edirne

Rivayet olunur ki, çünki Murad Han Gazi Bergoz'dan Eski'ye geldi. Eski'nün dahi hisarını boş bulup yıktılar. Ve kal'anın kafirleri Edirne'ye cem oldular. Murat Han Gazi, Şahin Lala'ya asker koşup Edirne'ye gönderdi. Hemandem Şahin Lala'yı kafirler mübalağa askerle karşuladılar. Gazilerle buluşup, azim cenk ittiler. (Sazlıdere Savaşı) hak tebarek ve teala gazilere fırsat virüb, kafiri münhezim kıldıla. Kaçub Edirne'ye girdiler. Murad Han Gazi'ye dahi bir nice küffardan baş gösterdiler. Pes, Hacı İl-Beği ve Evrenoz, Murad Han Gazi'nün önüne düşüp, Edirne'ye getürdiler. Tarihinde Meriç gayette taşmıştı. Edirne Tekvur-ı giceyle bir kayığı minüb, kaçub Enez'e gitti. Ales-sabah hali tuydılar. Şehrin kapuların açub, Murad Han Gazi'ye teslim ettiler. Sultan Murad Han Gazi elinde byu fetih hicretin yedi yüz altmış ikisinde vaki oldu.

Kırkpınar güreşleri Edirne'nin fethi ile başlar

Kırkpınar geleneksel güreşler Edirne'nin fethi ile başlamaktadır. Bu yıl 634'üncü Kırkpınar güreşleri olduğuna göre başlangıç tarihi 1361 olmaktadır. Böylece Kırkpınar güreşlerinin başlangıç tarihi Edirne'nin fethinin tarihi ile ilgilidir.

Kırkpınar güreşlerin başlaması bazı efsanelerle ilgilidir. Bu efsanelerin birisi Çanakkale boğazından 40 yiğiin (Akıncı) bir salla veya iki salla geçişi ile alakalıdır. Bir başka efsane ise Çanakkale Boğazı'ndan geçen bu kırk kişi Rumeli topraklarına geçtikten sonra güreşe başlamışlar fakat bir çift yenişemeyip sabaha kadar güreşerek orada can vermişlerdir. Ertesi gün güreş yerine gelenler, güreş yerinde Kırkpınar'ın fışkırdığını görmüşler. İşte bu gibi efsaneler bir yakıştırmadan ileri gitmemektedir.

Asıl Kırkpınar güreşleri bugün hudutlarımız dışında kalmış olan Kırkpınar Çayırı'nda yapılmaktaydı. 3 Mart 1305 (15 Mart 1889) tarihli Edirne Gazetesi'nde şu duyuru (ilan) yapılmıştır. "Ortaköy kazasında Kırkpınar panayırı Beher Sene Ruz-ı Hızır'dan üç gün evvel açılmakta idiyse de Ruz-ı Hızır bu sene Ramazan-ı Şerifin 5'nci gününe tesadüf ettiğinden Ramazan-ı Şerif'ten 8 gün evvel yani iş bu 1305 senesi Nisan'ının 10'ncu günü açılacağı ilan olunur."

Bu ilandan şu anlaşılmaktadır. Kırkpınar Panayırı Ortaköy kazasının Kırkpınar çayırında yapılmaktadır ve bunun tarihi Hıdrellez ile ilgilidir. Yani Kırkpınar güreleri Hıdrellezle başlayıp üç gün devam etmektedir. Osmanlı döneminde Kırkpınar güreşleri daima Hıdrellezle başladığını özellikle belirtmek isterim. Fakat bu tarih bazen Ramazan'a geldiğinde güreler biraz öne veya biraz sonraya alınmaktadır. Rumeli'nde güreşlerin Ruz-ı Hızında yani Hıdrellezde yapılmasının nedeni çok eski bir geleneğe dayanır. Kırım, Kazan, Yakut ve Oğuz Türkleri'nde en büyük güreş müsabakaları bu amaçla yapılırdı. Hıdrellez'in geleneklerimizde önemli bir yeri olması nedeniyle Orta Asya'da başlayan bu gelenek Anadolu'da ve Balkan Yarımadası'nda da devam edegelmiştir.

Savaşlar ve istilalar nedeniyle Kırkpınar Panayırı'nın yapılamadığını şu ilandan anlamaktayız: Edirne Gazetesi 9 Cemaziyelevvel 1299 (30 Mart 1882) tarihli sayısında şu ilan vardır:

"Ortaköy kazası dahilinde bulunan Kırkpınar nam mahalde eskiden beri Ruz-ı Hızır'dan iki gün evvel kurulup üç gün devam eden ve istiladan beri yapılamayan hayvan ve eşya-ı saire panayırı bu seneden itibaren Dimetoka mutasarrıflığından herkesin bilgisi olmak üzere ilan olundu". Bu ilandan da 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı nedeniyle bu Kırkpınar panayırının dört yıl yapılmamış olduğu anlaşılıyor. Rumeli topraklarında ilkbahar ve sonbahar panayırları vardır. Bu panayırlar içerisinde en büyük ve en önemlisi ise Ortaköy kazasına bağlı Kırkpınar çayırında yapılan panayırdır. Bu panayırda şenlikler arasında güreler yapılmakta ve bu güreşlerde beş pehlivan Osmanlı Devleti Başpehlivanı sayılmaktadır. İşte asıl Kırkpınar'ın kökeni budur ve ancak Cumhuriyet kuruluşundan sonra 1924 yılında Edirne'de alınan bir kararla Kırkpınar güreşleri 1925 yılında Edirne'de Sarayiçi'nde yapılmaya başlamıştır.

Yıllardan beri Kırkpınar güreş tarihi çok değişmektedir. Asıl olan Hıdrellez tarihidir ve bu güreşlerin tarihi eki geleneklere göre Hıdrellez olmalıdır. Temmuz aylarına kadar sarkan güreşp tarihinin tekrar gözden geçirilip baharın başlangıcı olan Hıdrelleze yaklaştırmanın geleneğe uygun olacağına inanmaktayız.

Selçuklular'da ve Osmanlılar'da avcılık

Eski Türkler'de genelde bir savaş uygulaması olarak yapılan avcılık, Selçuklularla Osmanlılara aynı örf ve adetlerle geçmiştir. Osmanlı padişahlarının birçoğu, savaş dışındaki zamanlarını maiyetleriyle birlikte büyük av partileri düzenleyerek değerlendirmişlerdir. Böylece özellikle şehzadelerin ve genç kuşakların binicilik ve atıcılık gibi sportif faaliyetlere alıştırılması suretiyle, ileride karşılaşacakları çeşitli zorlukları yenmeleri için hazır bir duruma getirilmelerine büyük önem verilmiştir.

Osmanlılar'da avcılık organizasyonu

Osmanlılar avcılığa verdikleri önemi, gerek merkezi (saray), gerekse taşrada (iller) kurdukları organizasyonla kanıtlamışlardır. Bu organizasyonlar hakkındaki özet bilgi aşağıda verilmiştir.

Merkez av organizasyonu

Osmanlılar, avcılığın bir düzen içerisinde yapılmasını sağlamak amacıyla sarayda geniş ölçüde bir örgüt kurmuşlardır. Bu kuruluş 1839'a kadar (Tanzimatın ilanı) çeşitli şekillerde sürdürülmüştür.

Avcılık örgütü önce özel bir organizasyonla saray içerisine sokulmuştur. Sonraları Yeniçeri Ocağı kuruluşunu da içerisine almak suretiyle genişletilmiş ve padişahın av halkını oluşturan aylıklı avcılar (Ulufeli Avcı) örgütü kurulmuştur.Saray av işlerine bakanların hepsine birden Hassa Avcıları adı verilmiştir.

Av halkı, avlanmada kullanılmak üzere pars, tazı, zağar ve yırtıcı kuşları eğiterek ava alıştırmışlardır. Bunlara yaptıkları işlere göre Doğancılar, Sekbanlar, Çaylak avcıları, Akbaba avcıları, Atmaca avcıları, Zağarcılar, Turnacılar vb. adlar verilmiştir.

Köpek bakıcı ve yetiştirici anlamına gelen sekbanlar, tazılardan başka harp köpekler ide verilmiştir. Köpek bakıcı ve yetiştirici anlamına gelen sekbanlar, tazılarda başka harp köpekleri de beslemiş ve yitirmişlerdir. Sansoncu veya Seksoncu adı verilen kimseler de padişahın av köpeklerin iyetiştirip eğitmişlerdir. Çeşitli sınıflara ayrılan örgüt üyeleri, değişik kıyafet ve üniformalarla da donatılmak suretiyle birbirinden ayrılabilecek bir duruma getirilmişlerdir.

Taşra av organizasyonu

Yukarıda kısaca açıklandığı üzere, önce sarayda sonra Yeniçeri Ocağı'nda av işlerine hizmet eden Hassa Avcılarından başka sancaklarla da (il) görevli Hassa Avcıları mevcuttu. Merkezden çırak edilerek gönderilen bu avcılar da Doğancı veya Avcıbaşıdır.

Adı geçen il Doğancı veya Avcıbaşısı, zamanı gelince yörelerinde av partileri düzenleyerek, elde edilen yaban hayvanlarının derilerini, kürklerini, pastırmalarını, bazen de vurulan yaban hayvanlarını merkeze gönderirlerdi. Bu kimselere görevlerini yaptıkları anlamına gelen "Edayı Hizmet Tezkeresi" verilirdi. Taşra örgütü genellikle her 6 ayda bir büyük av partileri yaparlardı.

Avla ilgilenen padişahlar

Osmanlı padişahları arasında 4. Mehmet'e kadar avcılığa meraklı olanlar vardır. Nihayet 21. padişah II. Ahmet ve 22. padişah II. Mustafa zamanında oldukça fazla av eglenceleri yapılmış fakat daha sonraları bunlar önemini kaybetmiştir. Aslında avlanmayı seven padişahlar, şehzadelikleri döneminde avla ilgilenmişler ve bu ilgileri tahta çıkınca daha da artmıştır.

Süleyman Paşa (1359) Orhangazi'nin büyük oğludur. Avcılık sırasında kaza sonucu vefat etmiştir.

I. Murat (1360-1380) Trakya'da avcılığa önem vermiştir.

Yıldırım Beyazid (1389-1402) Şahsen veya kardeşleri ile birlikte zağar, tazı, doğan ve atmacalarla avcılık yapmıştır. Onun zamanında herkes askerliğe hazırlık yapmak üzere avcılık, atıcılık ve binicilik öğrenmiştir.

2. Murat (1444-1444 ve 1451-1481). Küçük yaşta başlamış Manisa ve Murat Dağları'nda her türlü av yapmıştır.

Fatih, Yavuz ve Kanuni Sultan Süleyman bu üç hükümdarın av partileri düzenledikleri Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki minyatür ve resimlerden anlaşılmaktadır.

3. Murat (1574-1595) Şehzade iken ve saltanatı zamanında İstanbul, Trakya ve Marmara çevresinde avlanmıştır.

1. Ahmet (1603-1617) Av, nişancılık ve biniciliği severdi. Manisa, Dimetoka, Bursa'da Akpınar, Karapınar, Suakacağı, İğnesi, Yünlüce köylerinde bazen İstranca Bolayır ve Gelibolu yörelerinde avlanmıştır.

II. Osman (1618-1622) Gümilcine, Dimetoka, Meriç boylarında sürek avları yapmıştır.

IV. Murat (1623-1640) İstanbul ve Edirne çevresinde avlanmıştır. 30-40 bin kişilik bir grupla yaptığı sürek avı tarihte ünlüdür.

I. İBrahim (1640-1648). Şehzadeliği ve saltanatı sırasında av partilerinde bulunmuştur.

IV. Mehmet (1648-1687) Avcı Mehmet adı ile bilinir. Hayatı avcılıkla geçmiştir.

II. Ahmet (1961-1695) Avcılığı daha çok şehzadeliği zamanında yapmıştır.

II. Mustafa (1695-1704) Çocukluğundan itibaren Edirne ve yöresinde avlanmıştır. Zamanını uzun süre av eğlenceleri ile geçirdiğinden halkın husumetini çekmiş ve "Edirne Vakası" denilen ayaklanma olmuştur.

Tanzimat'tan sonra avcılık:

II. Mustafa'dan sonra Saray avcılıkları hemen hemen yapılmamıştır denilebilir.

1839'da Tanzimat'ın ilanı ile Saray Hassa Avcıları ve taşra örgütü avcıları tarihe karışmış fakat avlanmalar yine her yerde ve herkes tarafından koşulsuz ve kontrolsüz olarak yapılmıştır.

Gelişigüzel avlanmalarda hayvan soyunun sürekliliği, korunması ve üretilmesi gibi hususlar gözönüne alınmamıştır. Bu sebeple de birçok yararlı ve ender hayvan türleri tükenmiştir.

Nitekim 1918 yılında yayınlanmış olan avcılık dergilerinde bu durum esef ve hüzünlü ile zikredilmektedir.

Tanzimatın ilanı ile saray örgütünden olan Hassa Avcılığına her ne kadar son verilmiş ise de alışılagelen başıboş avcılığın yürürlükteki yasalara bağlı olarak gelen gereci olan barutun yapımı, satışı ve dağıtımı üzerine "Barut Be'iyesi Hakkında Nizamname" hükümleri ile memlekete dışarıdan barut sokulmaması, kişiler tarafından özel olarak barut yapılmayarak "Baruthane'i Amire" adı verilen bir Devlet Dairesi tarafından sattırılması ve patlayıcı maddenin emin yerlerde korunması gibi esaslar ve kayıtlar konulmuş ise de bunların geniş anlamda bir etki yaptığı görülmemiştir.

1869-1877 yılları arasında yayınlanan "Macellei Ahkamı Adliye" ile de avlanma işleri arzulunan düzene sokulmamış ve yalnız evcil hayvanlarla insana alışkın bulunan yaban hayvanları avının yasaklanması ve sahipli köpeklerin tutmuş oldukları ve ücretli avcıların avlanmış bulundukları avların sahibine ait olacağının bildirilmesi ile yetinilmiştir.

Ayrıca 1876 tarihli Belediyeler Kanunu'nun bir maddesi ile av kuşlarının şubat sonundan 15 Ağustos'a kadar vurulması yasaklanmış, bu da Belediyeler sınırları içerisinde bile işlemeyen bir hüküm olarak kalmıştır. Nihayet 1883 tarihli Zabıtai Saydii Berri ve Bahri (Kara ve Deniz Avcılığı Zabıtası Nazimnamesi) hükümleri ile kara ve denizdeki av hayvanları ve avlanmaları için bazı önlemler konulmak istenmiş ancak, bu da av hayvanlarının korunmasını sağlamaktan çok hazineye bir miktar gelir temin etmek amacını gerçekleştirmekten başka bir işe yaramamıştır.

Yağlı güreşin vazgeçilmez siması:

Cazgır

Tarihi Kırkpınar güreşleri birçok pehlivanın yer alıdığı en büyük er meydanlarından biri olduğundan, Kırkpınar'dan ünlü güreşçiler kadar, ünlü cazgırlar da geçmiştir.

Pehlivanları memleketleriyle, yöreleriyle, güreşteki oyunları ile zayıf ve kuvvetli yönleriyle tanıtana cazgır denir. Cazgırlık zor yanları çok olan bir meslektir. Teşvikten baş güreşlerine kadar boylarında güçlü olan pehlivanları iyi tanıması gerekir. Bunları halka ve rakiplerine tanıtırken özelliklerini maniye dökerek anlatması gerekir. Cazgırın başpehlivanlık gürelerinin ilk başlama turunda ve final güreşinde onlarla birlikte "peşrev çekmesi" adettir ve heyecan verisidir. Son 30 yılın en ünlü cazgırı rahmetli Mustafa Şirin'dir. Ondan öncede de Kırkpınar'da cazgırlık yapmış Ayşekadın Camii eski imamı Sadık Atılgan Hoca idi. Son yıllarda da Mustafa Şirin'in ölmesi ile, çırakları Şükrü Kayabaş onun yerini almış ve yardımcılığını da Adapazarlı Osman Filiz yapmaktadır. Cazgırlar hangi boylarda güreş yapacağını çok iyi bildiklerinden "favori" isimlerini de bulurlar. Başarılı cazgırlar, yağlı güreş yapılan bölgelerde müsabakalarda görev alırlarv e bütün pehlivanları seyrettikleri için onların benliğini en iyi şekilde bilmeye çalışırlar.

"Vatanımıza, milletimize,
ordumuza, yurdumuza
göz diken düşmanları taşlarız.
Halkın inayetiyle euzu
besmeleyle bugün güreşlere başlarız.
Şarkı, türkü girerse besteye
gördüğünüz pehlivanlar güreş
yapacaklar desteye.
Pehlivan pehlivan hoş geldiniz,
sefalar getirdiniz pirler
meydanına şeref verdiniz.
Tarihi Kırkpınar güreş sahasına
hani ali, hani Veli, hani Kurtdereli?
Pirimiz, üstadımız Hazreti Hamza,
Peygamberimiz Muhammed'in
Mustafa Allah, Allah illallah
pehlivanlara hep beraber
alkışlarla diyelim maşallah...

Bu duadan sonra, pehlivanlar teker teker takdim edilerek er meydanına salavatlanır. Tokaşlaşarak birbirlerine haklarını helal eden pehlivanlar daha sonra mertçe güreşe başlarlar.

Sonra sıra küçük orta pehlivanlarına gelir. Cazgır daha sonra başaltına güreşecek pehlivanları unvanlarıyla da seyircilere tanıtır.

Sıra baş güreşlerde... heyecan doruk-ta. Seyircinin, pehlivanların ve cazgırın heyecanı birleşir ve cazgır manilere başlar:

"Er meydanındaki güreşleri
izlemek üzere
Buraya geldiniz koşa koşa,
Gördüğnüüz koç yiğitler güreş
yapacaklar Baş'a...
**
Yabancılar ne bilir karakucağı
Kırkpınar'dır yağlı güreşin ocağı
Koca Yusuf, Aliçolar çırağı
Olduğunuzu ispat edip güreşin.
**
Şanımız yücedir yere düşürme
Kim olursa olsun asla küçülme
Göğsündeki ay-yıldızı düşün de
Onun için, çalış, uğraş ve güreş.
**
Ağustos ayında ekilen darıdan
Oğul vermeyen arıdan
Sabahları kocasından sonra
kalkan karıdan hayır gelmez,
Her yiğitten de pehlivan olmaz.
**
Zengin babayı hayırsız evlat
batırır
Fakir kocayı süslü avrat batırır
Haylaz çiftçiyi kuru inat batırır
Pehlivan sen de hazırlamamışsan,
Rakibin seri sırt aşağı yatırır.
**
Söğüt dalından odun olmaz,
Her kızdan kadın olmaz
Her ananın doğurduğundan da
Pehlivan olmaz.

*__KAYNAK:__ "Edirne-Kırkpınar ve Yağlı Güreş/Murat Köse 1990 Kırkınar Ağası, s: 82-83-84.

Güreşlerdeki öğeler

Mukadder ÖZKAL

Kırkpınar Ağası

Kırkpınar gürreşlerinin en ilginç yönü Kırkpınar Ağalığı'dır. Pehlivanları çağıran, yarışmaları düzenleyen, gelen konukları ağırlayan, yemek ve yatacak yerlerini temin eden,örf ve adetlere uygun olarak güreşlerin yapılmasını sağlayan ödüller veren ve güvenlik düzeni alan yetkilidir.

Bugün şenlikler, Edirne Belediyesi tarafından düzenlenmektedir. Fakat her yıl sembolik olarak birkaç açık artırmaya çıkarılarak Kırkpınar Ağası seçimi yapılır.

Başpehlivan

Kırkpınar'ın en büyük ödülünü "başpehlivan" alır. Başpehlivanlığı elde eden pehlivan bir yıl için Türkiye'nin başpehlivanlığı elde eden güreşçi "Altın Kemer" ödülünü alır. Diğer boşlardaki birincilerle dereceye giren pehlivanlara verilen ödül ise özendirme niteliğindedir. Pehlivan ödülü para olacağı gibi, at, öküz, dana veya koç olabilir. Eski yıllarda başpehlivana deve, başaltına boğa, büyükortaya kısrak diğer boylara da bunlara benzer ödüller verilirdi.

Cazgır

Yağlı güreşte pehlivanları seyircileretanıtan, güreşe başlatan kişiye "cazgır" veya "salavatcı" denir. Cazgır hakem heyetini eşleştirdiği pehlivanların adlarını, sanlarını, oyunlardaki hünerlerini uygun mısra ve dualarla tanıtır.

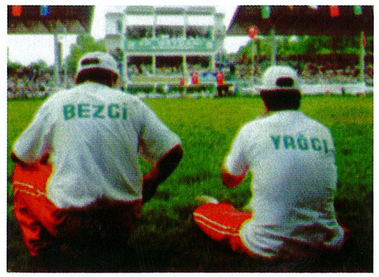
Yağlama

Güreşler kavranması güç olsun diye yağlanırlar. Pehlivanlar güreş meydanının uygun bir yerinde yağ ve su ile dondurulmuş kazanların etrafında yağlanırlar.

Pehlivanlar önce sağ elle sol omuza, göğüse, kol ve kıspete yağ sürerler. Daha sonra sol el ile aynı işlemi yaparlar. ehlivanlar bu arada birbirlerinin sırtlarını yağlarlar. Güreş başladıktan sonra pehlivanlar çayırda dolaşan ibrikçilerden dilediklerini zaman yağ ve su alabilirler.

Peşrev

Peşrev, bir ısınma ve kültür fizik hareketidir. Ahenkli bir şekilde yapılan bu hareketler, seyircilerin zevkini okşar, pehlivanın moralini yükseltir. Pehlivan, peşrevle, nefesini, kaslarını ve kalbini biraz sonra başlayacak olan mücadeleye hazırlar. Güreşmek üzere hakem heyeti önüne gelmiş olan pehlivanların cazgır taraından takdimi ve duası yapıldıktan sonra verdiği işaretle, çalınmaya başlayan davulların ve zurnaların nağmeleri

arasında pehlivanlar, ahenkli bir şekilde ellerini ve kollarını sallayarak peşreve başlarlar. Peşrevde, üç kez ileri, üç kez de geri gidişten sonra, yere sol diz ile çökülerek önce sağ el yere, dize, duğaya ve alna üç defa değdirilir. Hatta bazıları tarafından bir ot koparılarak ağza alınır ve ısırılır. Bu merasim bittikten sonra tekrar sıçrayarak arada sırada "Hayda bre pehlivan" diye bağırılır. Karşılıklı gidiş ve gelişten sonra hasmının paçaları yoklanır ve sırtı sıvazlanır, enseler bağlanır, eller tutuşur ve birkaç defa sallanılır, güreşe böyle girilmiş olur.

Kispet

Yağlı güreşe çıkan her pehlivanın güreş malzemesinin başında "kispet"i gelir. Manda, dana ve malak derisinden yapılan kispetin bel kısmı dört parmak genişliğinde ve kalın olur. Beli sarması içinkalın iş getirilir bu kısma kasnak denir. Kispetin diz kapağının altına gelen yere paça denir. Paça ile etin arasına paçabent denilen keçe konur. Deri kısım keçenin üzerine çekilir ve üzeri sicimle sıcıka bağlanır. Sıkı bağlanmayan paçadan içeri giren parmaklar sayesinde oyun almak kolaylaşır. Güreşten sonra yağlanan kispet zembile yerleştirilerek kaldırılır.

Zembil

Kispetler "zembil" adı verien sazdan yapılmış bir torbada taşınırlar. Güreşi bırakmış pehlivan zembilini duvara asarak birdaha kispet giymeyeceğini anlatmak ister.

Davul ve zurna

Kırkpınar'da davul ve zurnacılık belli gruplara ççık artırma ile verilir. Davul ve zurnalar eşliğinde güreşçiler "tutuş"a çağırılır ve güreş havaları ile hem pehlivanlar hem de seyirciler coşturulur.

Yağlı güreşte oyunlar

Derleyen: Emel AKAY
Valilik Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü

Yağlı güreşte oyunlar maksatlarına ve yapılış şekillerine göre sınıflara ayrılır:

1- Ayakta oyunlar

a) Ayakta taarruz gayesiyle yapılan oyunlar

b) Ayakta savunma gayesiyle yapılan oyunlar

2- Yerde oyunlar

a) Yasak taarruz gayesiyle yapılan oyunlar

b) Yerde savunma gayesiyle yapılan oyunlar

Şimdi çoğunu duyduğumuz belki de pek azının ne olduğunu bildiğiniz bu oyunların tariflerini tek tek ele alıp, tanıtmaya çalışıyoruz.

Elense:

Elense, hasım ayakta iken, onun muvazenesini bozmak maksadı ile sağ veya sol el ile ensesinden tutarak yana doğru yapılan itme hareketidir.

İç tırpan:

Elense ile müşterek veya müstakil olarak yapılır. Hasmın dengesini bozmak ve düşürmek maksadı ile uygun görülen bacağı ayakta içten yapılandarbe hareketidir.

Dış tırpan:

Yine aynı maksatla hasmın ayağına dıştan yapılan çelme hareketidir.

Çapraz:

Hasmın muvazenesini arkaya doğru bozmak ve düşürmek maksadı ile kolların hasmınkoltuk altından dolaştırılmak suretiyle arkasında ve belin üzerinden parmakların iç içe kenetlenmesi halindedir. Buna çift çapraz veya göğüs çaprazı denir.

Sırt çaprazı:

Hasmın arkasında bulunarak, onu öne düşürüp bastırmak maksadı ile kolların koltuk altından geçirilip, göbek üzerinde kenetlenmesi halindedir. Bu pozisyonda hasım kaldırılıp taşınabilir de.

Dalma:

Dalma yere düşürmek maksadı ile hasmın dizi veya paçalarından yakalanması halindedir. Tek paçayı yakalamak için yapılan dalmaya tek dalma, çift paçayı yakalamak için yapılan dalmaya da çift dalma denir. Dalma hareketlerinde paça veya paçalar yakalandıktan sonra hasım kendine doğru çekilir, genel olarak hasım omuz başları ile itilir.

Kaz kanadı:

Göğüs çaprasına benzer bir harekettir. Tek farkı bundan hasmın başı rakibininkoltun altında veya karnında bulunmasıdır. Bu da tek veya çift kaz kanadı olmak üzere iki şekilde yapılabilir.

Yağlı güreşte oyun taktikleri:

Güreşe başlamak

Peşrev ve selamlama merasimi bittikten sonra pehlivanlar güreşe başlar, başlarken hasmının ehemmiyetine göre güreşe girilir.

Genel olarak güreşe hasmını bağlamakla en ehemmiyetli güreşe girmiş olursunuz.

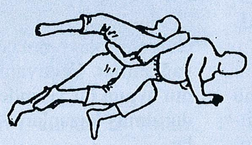
Ayakta güreşi bağlamak:

Ayakta güreşi bağlamak düzgün bir duruşla başlar. Güreşin sol tarafı kuvvetli yani solak güreşen bir pehlivanla yapılacağını kabul edelim. Sol elinizle hasmınızın sağ bileğini dıştan kavrarsınız, sağ dirseğinizi hasmınızın göğsüne dayayıp, el ayanızda ense ve kafatasında olacak şekilde ayarlayıp, hasmınızın başını sağ pazunuzu ve omuz başınıza dayalı vaziyette tutarsanız. İşte bu durumda hasmınıza hakim olmuş olursunuz.

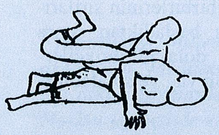
Elense ve tırvan:

ŞAK KÜNDESİ

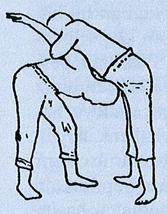
OTURAK KÜNDESİ

OTURAK KÜNDESİ

DİZ KÜNDESİ

KAZ KANADI

TEK ÇAPRAZ ve BUDAMA

Hasmına yukarıda anlatıldığı şekilde hakim olduktan sonra sol elinizle hasmınızın sağ bileğini içeri doğru çekerken, sağ eliniz ile hasmınızı solunuza doğru muvazenesini bozacak şekilde itersiniz. Bu durumda hasmınızı çeyrek daire muvazenesi bozulmuş olarak çevirmiş olursunuz. Hasmınıza elense tatbik ettikten sonra sol ayağınızla hasmınızın sağ ayağına içten dışa doğru tırpan vurursunuz, bu düşüş esnasında ya açık düşer veyahut da yüzü koyun kapalı vaziyette düşmüş olur. İşte bu düşüş esnasında ani bir ayak kündesi alma fırsatı size gelmiş olur. Bu kündeyi atarken şak aranmaz, aranmasına zaman yoktur. Kündeyi atamadığınız takdirde hasmınıza hakim olmak için hemen tek sarmayı almanız en garantili oyundur.

Budama:

Yukarıda izah edilen yakalama kalça ile diz kapakları arasından yapılırsa, buna budama denir. Budama da tek ve çift olmak üzere iki çeşittir.

Budama şekilde görüldüğü gibi çaprazla birlikte kullanılabilir.

Paça:

Kasnakta olduğu gibi hasmın paçalarına parmakların sokulup yakalanmasına haline denir. Tek veya çift paça olarak yapılabilir. İç ve dışpaça, iç ve dış kazık veya kasnak gibidir. Hasımla yüz yüze bulunulduğu zaman veya iç paçada, hasmın sağ paçası sağ el ile veya sol paçası solel ile yakalanırsa buna ters paça denir. Paça kazık kasnak ve diğer oyunlar ile müşterek yapılır.

Topuk eleme:

Ayakta künde, şark kündesi, ayakta ters kepçe gibi oyunlara alınan kimsetam atılacağı sırada bir eliyle atanın bir ayağını topuğundan veya bileğinden yakalayarak şiddetle içeri çeker.

Ayakta göğüs çaprazı:

Hasmınıza kısa ve yakın toplanırsanız, uzun sürmemek şartı ile hasmınızın muvazenesini yana doğru bozmak için evvela sağa, sonra sol ile içeri doğru iterseniz, diğer elinizle de hasmınızı dizinden budarsanız veya her iki kolunuzla çift budama yaparsanız, bunun çok kısa zamanda yapılmasında şu faydalar vardır.

Hasmınızın toparlanmasına meydan vermezsiniz, yorulmazsınız ve onu taşımazsınız, fakat uzun sürerse şu mahsurları vardır: Bu güreş, yağ güreşi olduğu için hasmınız fırsat bulur size yanbaş oyununa düşürür yani geri giderken sağ ve sol yolunu sizin çapraz almlış olduğunuz kolunuza takar veya "apar ve ani içten dönüşle sizin muvazenenizi bozar ve bir ayağı ile de iç çengeli yapıştırır. Sizi yana kabak gibi düşürerek yener. Bunu Molla Mehmet ile Lüleburgazlı Ali Ahmet çok güzel yapardı.

Göğüs çaprazında hasmını altına almak veya çengelleyip ayaktan açık düşürmek:

Hasmınızı çapraza almış sürerken sol elinizi çaprazdn bırakıp iç kasnaktn tutup dirseğinizle göğsünüze dayanmak suretiyle kasnağı kendinize çekersiniz. Hemen sol ayağınızla dış çengeli vurarak açık düşürürsünüz. Bunu yapmadığınız taktirde kasnaktan çekip içe doğru yarım daire savurarak altınıza alırsınız. asnaktaki eliniz dış kola müsait duruma gelirve dış kazığı vururusunuz. Hasmınızın toparlanmasına meydan vermeden kazıkla onu geriye doğru kanıtırken sol ayağınızı gerdanlamak suretiyle yenersiniz. Bu oyunda ayağınızı hasmınızın önüne atmazsanız gerdanlamakla yenseniz bile yeniş sayılmaz.

Elense ile birlikte hasmınızın arkasına geçerek tatbik edilecek oyun:

Çatı göbek altından sıkı kavranmak suretiyle kaldırılıp üç adım götürmekle hasmınızı yenersiniz.

Yasak diye tabir edilen boyunduruktan ne gibi felâketler doğar.

Boyunduruğa düşen geriye değil, ileriye hasmınızın göğsüne göğsünüze dayıyarak dikilirsiniz, onun kolları boyndurukta bağlı kalırken böylece boğulmak tehlikeniz ortadan kalkmış olur. Ve onun yarı gövdesi omuzunuzun üstünde kalmasında istifade ederek kaldırır. Üç adım götürür veya dıştan engel atarak hasmınıza abamak suretiyle sırtüstü düşürürsünüz. O yenik düşmese bile yere açık, dağınık gibi tehlikeli oyunlara düşer ve asla yenilmekten kurtulamaz.

Deve yuları: Bir elinizle hasmınızın başından, diğer elinizle onun çenesinden tutup kendinize çekiniz, icap ederse boyunduruğu vurup kaz kanadını tatbik edersiniz.

Katır yuları: Rakibinin başını boyunduruk gibi alıp ellerimizi gırtlağına kilitlemektir."

Kasnak:

Hasmın kasnağından (kuşağından) başparmak dışarıda kalmak suretiyle yakalanması halidir. Vücudunön kısmına isabet eden kısmından yakalanarak yapılan kasnağa iç kasnak, arka kısımdan yakalanarak yapılan oyuna da dış kasnak denir.

Kazık:

Yukarıda izah edilen kasnak hareketlerinde kol yumruk halinde sepetin içine girip tutulursa buna kazık denir. Bu da iç ve dış kasnak olmak üzere iki çeşittir. Gerek kasnak ve gerekse kazık oyunlrı ayakta ve yerde tatbik edilebilir.

Kepçe:

Bir eli rakibin bacakları aasına arkadan sokmaktır.

Ters kepçe:

Bir eli rakibin bacakları arasınaön (kasık) tarafından sokmaktır. Bu suretle kolumuzu manivelâ gibi kullanarak rakibi yerde çevirириz, yahut aynı elle dış kasnağından tutup göbeğimize kadar havalandırdıktan sonra sırtını çevirириz.

Kılıç atma:

Yerde duran kimse, sarma takmak kapana almak veya herhangi bir oyun için üstüne eğilmiş rakibin iki bacağı arasına bir bacağını sokarak diğer ayağını üzerinde şiddetle kıçını ve o ayağını yukarı diker bu suretle hasmını sırtına aşağı kapaklandırır.

Payanda:

Herhangi bir zor neticesi ellerle yere dayanmaktır. Bir el ile olursa (Tek payanda), iki elle yapılırsa (çifte payanda) denilir.

Kemane:

Rakibimizin arkasına geçerek ellerimizi göğsünde veya karnında kilitlemektir. Bu esnada ayaklarımız birbirinden ve gergin olarak arkada durur.

Kemane çekmek:

Kilitlediğimiz ellerin yumruğu tersiyle tazyik yaparak rakibin karnında sağa,sola gezdirmektir.

Kolbastı:

Dalıp paçamızdan veya bacağımızdan kapan rakibinbiz de aynı ayağından kaparız. Bu suretle onun sağ veya sol kolu bizim sağ veya sol kolumuzla bacağımız arasında sıkışıp kalacağından o kola yüklenerek o taraftaki kalçamız üzerine oturarak rakibin bacağını şiddetle çeker ve yan tarafımızdan aşırırız.

Tilki kuyruğu:

Üstteki, sarmasını boşaltıp, kündelemek için asıldığı sırada alttaki o yandaki elini ters kıvırarak üsttekinin omuzundan veya çenesinden tutarak yere doğru çeker.

Köpek kuyruğu:

Sarmadan dönene yapılır. Sarma taktığımız kimse altımızdan dönüyorken o taraftaki elimizle gırtlağından, çenesinden veya alnından karşılayarak sırt üstü bastırırız.

Yerde sürüme:

Altta toplu duran veya oturan rakibin bir ayağı veya ayak bileği iki elle tutularak veyahut bir elle ayak, bir elle dış kasnaktan tutularak yüzü üstüne sürülür, buna saban sürmesi de derler.

Köstek:

Yerde iken iki kolla rakibin bir veya iki ayağını sım sıkı sarmaktır.

Ayakta köstek:

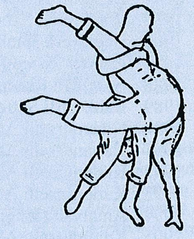
Rakibin bir ayağını iki bacak arasına alıp kilitlemektir.

Künde:

Sırtımız sırtına, göğsümüz bel veya ayak tarafına dönük olduğu halde ellerimizi rakibin biri önde, diğeri arkadan olmak üzere bacakları arasına sokup kilitlemektir. Bu suretle yenişe (künde attı) denir. Yapılış tarzına göre birkaç türlüdür.

a) Oturak kündesi:

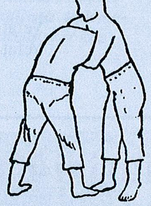
Sarmadan sonra yapılır. Sarma tkılıp elin birini alttakinin belinden aşıraak kasığı önünde ve arka taraftan bacakları arasına soktuğu diğer eliyle kilitler, sonra sarmayı çözerek beline yüklenir ve kendi tarafına çevirir.

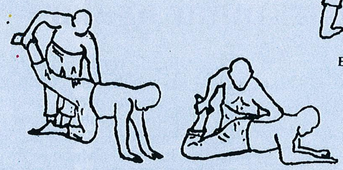
PAÇA KAZIK

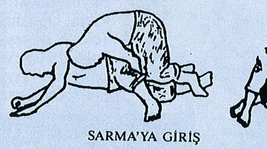

KAZ KANADI TERS PAÇA

BOYUNDURUK

SARMA'YA GİRİŞ

b) Ayak kündesi:

Önümüzdeki ve yerde duran rakibi, diz yere çökmeden, oturak kündesindeki gibi bacaklar arasından yakalayıp göbeğimize kaldırıktan sonra sırtüstü çevirmektir.

c) Şark kündesi:

Bir elimizi rakibin bacakları arasına arka taraftan sokar ve diğer elimizle de ya ensesine basarak veya dış kasnağından veya dış kasnağından yakalayarak çevirmektir.

d) Bel kündesi:

Yerde ve ayakta olur:

1- Oturmuş olduğumuz halde önümüzdekinin belinin iki tarafından ellerimizi sokup göbeğinde kilitledikten sonra üstüne yüklenip yere yaslarız, peşinden belden aşağısını kaldırarak sırtını çeviririz. 2- Biz ayakta iken yerdeki rakibin belinden kaptıktan sonra göbeğimize kadar kaldırarak sırtını çeviririz.

Boyunduruk:

Paça kapmış hasımdan kurtulmak maksadı ile bir kolun hasmın koltuk altından geçirilmesi ve hasmın kafasının koltuk altında kalarak iki elin gırtlak hizasında kenetlenmesi haline denir. Hasım sağ koltuk altına alınırsa buna sağ boyunduruk, sol koltuk altına alınırsa buna sol boyunduruk denir. Kaide olarak hasım paçaları bıraktıktan sonra boyunduruğun çözülmesi mecburiyeti vardır.

Kol Bastı:

Tek dalmış olan hasmın bacakları arasından bir elinizi geçirerek dışarıda kalan diğer elinize kenetlerseniz buna, kolbastı denir.

Kurt Kapanı:

Hem ayakta hem de yerde yapılan bir oyundur. Hasmın arkasında iken kollar onun koltuk altından geçirilir ve ensede düğümlenir. Tek ve çift kurt kapanı olmak üzere iki şekilde yapılır.

Yanbaş:

Çapraza giriğinizde, hasmınız geri çekilerek, sağ veya sol kolunu çapraza almış olduğunuz kola takar veya kapar ani içten dönüşte muvazenenizi bozar ve bir ayağı ilerie iç çengeli yapıştırarak sizi yenebilir. Buna yanbaş denir.

Konbine oyunlar:

Paça kasnak:

Bir el hasmın kasnağında diğer el hasmın paçasında olmak üzere onu yenmek maksadıyla yerde veya ayakta yapılan bir oyundur.

Paça Kazık:

Bir eliniz hasmın paçasında diğer eliniz hasma iç kazık vurmuş vaziyette ayakta veya yerde onu yenmek maksadı ile yapmış olduğunuz bir oyundur. Kazığı dıştan vurursanız dış paça iç kazık olur.

Ellerin kenetlenmesi:

Her iki elin parmaklarının içe bükülerek birbirinin yakalanması halidir. Bu harekette baş parmaklar diğer elin orta parmakları ile dördüncü parmakları arasında sıkı sıkıya durur. Güreşte sakatlanmaya sebep olduğundan dolayı hiçbir şekilde parmaklar açılarak birbirinin arasından geçirilmelidir.

Sarma:

Önce hasmını zaptetmek, bilâhare yenici bir oyuna geçmek maksadı ile ayağımızı hasmımızın ayağının iç tarafına sokup dolamaktır. Sarmaya geçiş görülmektedir. Sarmanın diğer şekli de ters sarmadır. Ters sarma umumiyetle yerde yapılır. Ayağınızın hasmın mukabil ayağına iç taraftan dolanması halidir.

Cezayir sarması:

Sarma kalçadan vurulursa buna Cezayir sarması denir. Ayrıca sarma tek ayakta yapılırsa buna tek sarma, çift ayakla yapılırsa buna çift sarma adı verilir.

Kaynak: *1991-1992 Kırkpınar Ağası A. Yazoğlu'nun Kırkpınar kitabı.*

1924-1999 yılları arasındaki tarihi Kırkpınar başpehlivanları

S. No:	Tarih	Adı Soyadı	
1.	1924	Bendi Abdullah	Vefat etti
2.	1925	Geçkinli Yusuf	Vefat etti
3.	1926	Edirneli Kara Emin	Vefat etti
4.	1927	Manisalı Rıfat	Vefat etti
5.	1928	Mandıralı Kayıkçı Ahmet	Vefat etti
6.	1929	Gostivanlı Mülayim Pehlivan	Vefat etti
7.	1930	Bandırmalı Kara Ali (Acar)	Vefat etti
8.	1931	Bandırmalı Kara Ali (Acar)	
9.	1932	Bandırmalı Kara Ali (Acar	
10.	1933	Bandırmalı Kara Ali (Acar)	
11.	1934	Gostivanlı Mülayim Pehlivanla Tekirdağlı Hüseyin yenişemedi	Vefat etti
12.	1935	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)	
13.	1936	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)	
14.	1937	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)	
15.	1938	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)	
16.	1939	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)	
17.	1940	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)	
18.	1941	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)	
19.	1942	Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)	
20.	1943	Babaeskili İbrahim Erdi	Vefat etti
21.	1944	Hayrabolulu Süleyman Ertaş	Vefat etti
22.	1945	Babaeskili İbrahim Erdi	Vefat etti
23.	1946	Sındırgılı Şerif Ünal	Vefat etti
24.	1947	Düzceli Çolak İsmail (Atay) ile Hayrabolulu Süleyman Ertaş birlikte diskalifiye edildi	Vefat etti
25.	1948	Babaeskili (Kuleli) Mustafa Yenici	Vefat etti
26.	1949	Sındırgılı Şerif Ünal	Vefat etti
27.	1950	Hayrabolu Süleyman Ertaş	Vefat etti
28.	1951	Adapazarlı İrfan Atan	Vefat etti
29.	1952	Balıkesirli Tarzan Mehmet	Vefat etti
30.	1953	Adapazarlı İrgan Atan	
31.	1954	Samsunlu İbrahim Karabacak	
32.	1955	Adapazarlı İrfan Atan	
33.	1956	Samsunlu İbrahim Karabacak	
34.	1957	Bandırmalı Kara Hasan Acar	Vefat etti
35.	1958	Adapazarlı Adil Atan	Vefat etti
36.	1959	Samsunlu İbrahim Karabacak	
37.	1960	Samsunlu İbrahim Karabacak	
38.	1961	Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı	Vefat etti
39.	1962	Başpelivanlık güreşleri yapılmadı	
40.	1963	Adapazarlı Sezai Kanmaz	
41.	1964	Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı	Vefat etti
42.	1965	İzmirli Kara Ali Çelik	Vefat etti
43.	1966	Ordulu Mustafa Bük	Vefat etti
44.	1967	Ordulu Mustafa Bük	
45.	1968	Ordulu Mustafa Bük (Altın kemer)	
46.	1969	Babaeskili Nazmi Uzun	
47.	1970	Başpehlivanlık güreşleri yapılmadı	
48.	1971	Denizlili Hasan Şahin	
49.	1972	Akhisarlı (Arap) Mustafa Yıldız	
50.	1973	Ordulu Davut Yılmaz	
51.	1974	İzmirli Kara Çelik	Vefat etti
52.	1975	Güreşler yarıda kaldı	
53.	1976	Karamürselli Aydın Demir	
54.	1977	Karamürselli Aydın Demir	
55.	1978	Karamürselli Aydın Demir (Altın kemer)	
56.	1979	Bandırmalı Sabri Acar	
57.	1980	Muğlalı Mehmet Güçlü	
58.	1981	Akhisarlı (Arap) Mustafa Yıldız	
59.	1982	Denizlili Hüseyin Çokal	
60.	1983	Denizlili Hüseyin Çokal	
61.	1984	Denizlili Hüseyin Çokal (Altın kemer)	
62.	1985	Bandırmalı Sabri Acar	
63.	1986	Balıkesirli İbrahim Gümüş (Magirus)	
64.	1987	Hataylı Recep Kılıç	
65.	1988	Antalyalı Recep Gürbüz	Vefat etti
66.	1989	Balıkesirli Saffet Kayalı	
67.	1990	Karamürselli Ahmet Taşçı	
68.	1991	Karamürselli Ahmet Taşçı	
69.	1992	Karamürselli Ahmet Taşçı (Altın kemer)	
70.	1993	Karamürselli Ahmet Taşçı	
71.	1994	Antalyalı Cengiz Elbeye	
72.	1995	Karamürselli Ahmet Taşçı	
73.	1996	Karamürselli Ahmet Taşçı	
74.	1997	Karamürselli Ahmet Taşçı	
75.	1998	Antalyalı Cengiz Elbeye	
76.	1999	Ahmet Taşçı	

Tarihi Kırkpınar ağaları

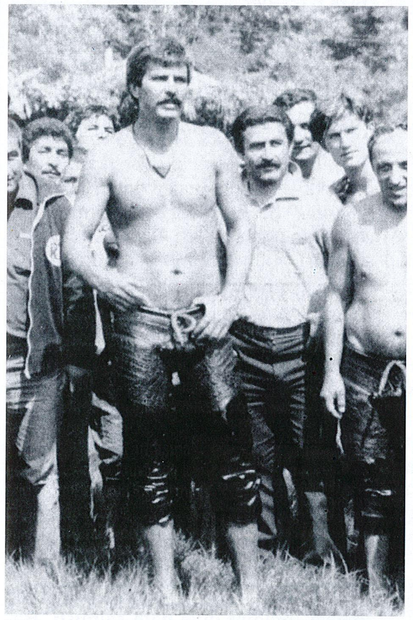
S. No	Adı Soyadı	Tarih
1.	Karacaköylü Mustafa Şener	1950-1951-1952
2.	Nurettin Manyas	1953
3.	Edirneli Yaşar Yardımcı	1954
4.	Edirneli Şoför Mehmet	1955
5.	Edirneli İbrahim Bilik	1956
6.	Edirneli Hüseyin Özakıncı	1957
7.	Ahırköylü Ahmet Merter	1958-1959
8.	Edirneli Salim Doğramacılar	1960
9.	Edirneli Hilmi Atakan	1961
10.	Edirneli Muhittin Ağaoğulları	1962
11.	İstanbullu Alirıza Keleşoğlu	1963
12.	Edirneli Hasan Vatan	1964
13.	Edirneli Hakkı Meriç	1965
14.	Gazanfer Bilge	1966
15.	Çanakkaleli Süleyman Şahin	1967-1968
16.	Karamürselli Gazanfer Bilge	1969-1970
17.	Adapazarlı Celal Hacı Eyüpoğlu	1971
18.	Babaeskili Doğan Görkey	1972
19.	Amasyalı Hamit Kaplan	1973
20.	Samsunlu Şevki Alan	1974
21.	Adapazarlı Zülküf Karabulut	1975-1976
22.	Adapazarlı Fethi Atan	1977
23.	Tekirdağlı Sebahattin Tekcan	1978
24.	Bandırmalı Süleyman Özmercan	1979
25.	Edirneli Cemal Pul	1980
26.	Edirneli Mehmet İriş	1981
27.	Edirneli Ali Ayağ	1982-1983
28.	Rizeli Mustafa Bilgin	1984-1985
29.	İstanbullu Halil Kılıçoğlu	1986
30.	Samsunlu Hasbi Menteşoğlu	1987
31.	Bursalı İbrahim Çayla	1988
32.	İstanbullu Kemal Özkan	1989
33.	Trabzonlu Murat Köse	1990
34.	Bayburtlu Alper Yazoğlu	1991-1992-1993
35.	Rizeli Oğuzhan Bilgin	1994
36.	Tokatlı Hüseyin Şahin	1995-1996-1997
37.	Tokatlı Hüseyin Şahin	1998
38.	Babaeskili Ayhen Sezer	1999
39.	Emin Doğansay	2000

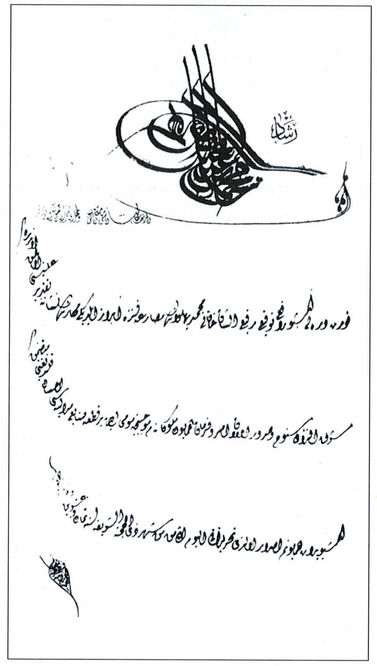

Dünden bugüne Kırkpınar

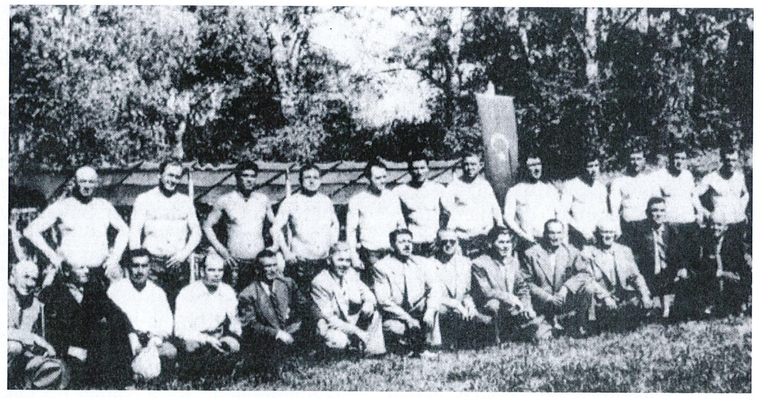

AYŞECİK ve TARIK AKAN-Beyaz perdenin 60'lı yıllardaki unutulmaz çocuk oyuncusu Ayşecik (Zeynep Değirmencioğlu) Kırkpınar'da. acaba niçin gelmiş. (Üstte) Ünlü sinema sanatçısı Tarık Akan'ın ise Kırkpınar'aniçin geldiği üzerindeki kıspetten belli. Ünlü oyuncu çizdiği 'pehlivan' tiplemesiyle sinema sanatındaki başarısını bir kez daha kanıtlamıştı.

Padişah Sultan Reşat tarafından 1911 (1307) yılında Kurtdereli Mehmet Pehlivan'a verilen nişanın beratı.

YIL 1954- Ayaktakiler (Soldan sağa)
1-Sındırgılı Şerif, 2-Düzceli Çolak İsmail, 3-İbrahim Karabacak, 4-Hayrabolulu Süleyman, 5-?, 6-Hasan Acar, 7-İstanbullu Koca Sabri, 8-İbrahim Erdi, 9-Hendekli Necmi Yıldız, 10-Mustafa Yenici, 11-Orhan Çakar veya Burhan Gürkan, 12-İhsan

Oturanlar (Soldan Sağa)
1-Zurnacı Emin, 2-Mustafa Şirin, 3-?, 4-İzmirli Mehmet Al, 5-Murat Şener, 6-Edip Türkmen, 7-Rıza ataktürk, 8-Halit Eye, 9-Mazhar Özpınar (Sulyocu'nun oğlu) 10-Manisalı Rıfat Pehlivan, 11-İbrahim Aladağ, 12- Ümmet Öktem, 13-Tekirdağlı Hüseyin, 14-Fuat Özalp (meydan Hakemi)

Kırkpınar'ın namlıları

Kırkpınar güreşlerinde üstün kuvvetleri ve oyun bilgileri ve güreşseverleri büyüleyen, onların kalbini kazanan pek çok unutulmaz pehlivan vardır. İkinci Sultan Mahmut Devri başpehlivanlarından Kalyoncu olarak 1827 NavarinDeniz Savaşı'na katılan, yeniçeriliğin kaldırılmasındansonra da Kırkpınar'da başpehlivanlığı elde eden Yozgatlı Kel Hasan'ın şöhreti günümüze kadar uzanan güreşçilerdendir.

Sivastopol Savaşı'nda (1984-1855) topçu askeri olarak çarpışan Akkoyunlu Kazıkçı Karabekir, Sultan Abdülaziz tahta çıktıktan sonra (1861) nam salmış pehlivanlardaandı. Arnavutoğlu Ali Pehlivan ile berabere kalan Kazıkçı Kara Bekir, Kavasoğlu'nu Kırkpınar'da açık düşürerek başpehlivanlığı elde etmiştir.

Kastamonu'nun Cambaz Köyü'nde doğan Arnavutoğlu Ali Pehlivan da Kırkpınar'ın namlılarındandır.Abdülaziz'in veliahtlığı zamanında (1839-1861) saraya intisap eden Arnavutoğlu, 1860 yılında Kırkpınar başpehlivanlığını kazanmıştır. O devrin iri-yarı peplivanlarının aksine 80-85 kilo ağırlığında olanAli Pehlivan, gayet zeki ve usta bir güreşçi olarak tanınmakta.Gençliğinde Yunanistan'da şekercilik yaptığından "Arnavutoğlu" lakabı takılmış oyu, Arnavut'lukla alakası yoktur. Bu büyük pehlivan 42 yaşına kadar güreşmiş ve hiç yenilmeden meydanlardan çekilmiştir.

Kırkpınar'da booy gösteren Pomak güreşçilerinin bilinen ilki olan Kavasoğlu Koca İbrahim, 1830'larda doğmuş, gayet iri yapılı yağlıcılardandı. Sultan Abdülaziz'in padişahlığı sırasında saraya alınmış, Şamdancıbaşılığı görevini yürütürken sporuna da devam etmiştir. Arnavutoğlu Ali Pehlivan'dan 15 yaş küçük olduğu belirtilen Kavasoğlu, başpehlivanlığın Pomak'lardan başkasına geçmemesi için Kel Aliço ile Kara İbo'yu yanına getirtmişti. Zaten bu üç emsalsiz pehlivan birbirleriyle de akrabaydılar. Kavasoğlu 1.90 m. boyunda ve 150 kilo ağırlığındaydı.

Koca Yusuf'un hayran olduğu güreşçi Şamdancıbaşı Kara İbo da Abdülaziz'in başpehlivanlarındandı.Gayet şakışıklı ve kuvvetli bir yiğit olan Kara İbo, sarayda şamdancıbaşılık yaptı.Sultan Abdülaziz ile birlikte Paris'e giden Kara İbo, şadipahın gözdelerinden Arzıniyaz'a gönül verdi ve amansız bir hastalığa tutularak, kimilerinin iddiasına göre padişah tarafından zehirletilerek öldürüldü.

Kırkpınar kapışmalarının münakaşasız en büyük ismi Pilevneli Kel Aliço idi. Kırkpınar'da tam 27 yıl başpehlivan oldu. Üst üste üç yıl başpehlivanlığı kazanacak olana o yıllarda da kemer verilmiş olsa Kel Aliço'nun tam 9 altın kemer alması gerekiyordu. 1885 tarihine kadar güreşe devam eden Kel Aliço, Şamdaancıbaşı Kara İbo ve Makarnacı ile birlikte Kırkpınar'da başpehlivanlık namını sürdüren pehlivanlardandır.Suyolcu Mehmet Pehlivan Aliço'nun "Gaddar" olduğunu anlatırdı. Biz de bu bilgileri Suyolcu Mehmet pehlivanın oğlu Suyoolcu Mazhar Özpınar'dan öğrendik.

Mazhar Özpınar yıllarca Kırkpınar'da başhakemlik yapmıştı. Dededen babadan "suyolcu"ydu. İstanbul'a su getiren bütün yolları ezbere bilirdi. Yıllarca Sular İdaresi'nde çalışmış ve emekli olduktan sonra bile yine müşavir olarak aynı dairede hizmetine devam etmişti.

Sultan Abdülaziz'in huzurunda Kel Aliço'yu yendiği söylenen Makarnacı Hüseyin Pehlivan da sarayda başpehlivanlıklar kazandı.

Suyolcu Mehmet Pehlivan anılarında yenilgi yüzü görmeyen Yörük Ali Pehlivan'ın çırağı olduğunu belirtir. Kendi çırağı olarak da Çolak Molla Mümin Hoca'yı gösterirdi. Suyolcu'ya göre Mümin Hoca, Rami civarında yapılan bir güreşte Koca Yusuf'u açık düüşürmeyi başaran tek güreşçiydi. Molla, gençyaşta öldrüldü.

Tophaneli Yusuf Mehmet (Küçük Yusuf) da Koca Yusuf devrinin iyi pehlivanlarındandı. Kara Ahmet'i 3 dakikada yenen Yusuf, Kırkpınar'ın dışında fazl nam sahibi olamadı.

1867 yılında Edirne'de Meriç nehrinde bir adada dünyaya gelen Adalı Halil (Abdül Halil) pehlivanlık sanatını ustaların ustası Kel Aliço'dan aldı. 1.88 m. boyunda ve 120 kilo civarındaydı. Güreşler kızışınca ustası Kel Aliço gibi o da gaddarlaşırdı. Adalı Halil, Avrupa ve Amerika'da en fazla mindere çıkan ve en fazla galibiyetler elde eden üç pehlivanımızdan birisidir. Birleşik Amerika'da "Sultanın aslanı" olarak nam slan Adalı, Koca Yusuf ayarında bir pehlivandı. Türk gibi kuvvetliler kuşağının en tanınmış güreşçilerinden biri olan Adalı, 1924 yılında Edirne'de hayata gözlerini kapattı. Kasımpaşa Camii yanında gömülüdür. Adalı'nın ağcısı "Paşa Mustafa" güreşseverlere Adalı ayarında pehlivan görmediğini anlatmıştı. 1960'larda 80 yaşında olan Mustafa, 1900'lerde Kırkpınar'da yağcılık yapmaya başlamıştı. Adalı'yı anlatırken "gayet geniş sırtı vardı. Filozof bir adamdı. Hiçbir zaman güreşi uzatmak istemez, rakiplerini en kısa sürede yenmeye çalışırdı. Onun gibi küünde atanını, kazık vuranını görmedim" dediğini eskilerimiz bize nakleder.

Yağlı güreşin namlılarından bir diğer pehlivan da Şumnu'lu (Bıyıklı köy) Filiz Nurullah'tı. Hacı Filiz diye de anılan bu pehlivan 1870 yılında doğmuştu. Tam adı Ali Nurullah Hasan idi. İki metre iki santim boyunda 150 kilo ağırlığındaydı. Avrupa'nın pekçok şehrinde ve Birleşik Amerika'da güreşmiş, pekçok karşılaşmalara fazla iri-yarı olduğundan sokulmamıştı. Desbounet adlı Fransız beden eğitimi öğretmeni Filiz'i anlatırken, "Onun salonda durması bile insanı titretmeye yetiyordu" demiştir. Hacı Filiz, Fransa'da altın kemer güreşlerinde birinci olmuş, Petersburg ve Londra'da güreşmiştir. Filiz ilk defa Koca Yusuf ve Filibeli Kara Osman ile birlikte Paris'e gitmiş, fiziği ile büyük ilgi çekmişti. Hacı Filiz'in taparcasına sevdiği pehlivan Koca Yusuf idi.

Deliormanlı İbrahim Mahmut ise Koca Yusuf'la aynı yaşlardaydı. Hergeleci İbrahim diye nam salmıştı. Babası ve kendisi katırcılık yaparlardı. Hergeleci 1.85 m. boyunda ve 100 kilo civarındaydı. Türk güreşinde en fazla oyun bilen güreşçi olarak tanınırdı. Koca Yusuf'u Paris'te yenecek güreşçi çıkmayınca Türkiye'den onu bulup Paris'e getirirler. Yusuf ile Hergeleci'nin Paris'te yaptıkları karşılaşma yarıda kalır. Hergeleci, Koca Yusuf'u yenemiş, buna karşılık Kel Aliço'nun çırağı Adalı Halil'le Selanik Başçınar'da berabere kalmış, Çorlu'da kılçık atarak galip gelmiş müthiş bir pehlivandı. Güreş sanatını Torlaklı Deli Hafız'dan öğrenmişti. 1923 yılında hayata gözlerini kapatan bu namlı güreşçi İzmit Derbent'teki Sarımeşe Köyü'nde ustasıyla birlikte gömülüdür.

Hergeleci İbrahim, 1899 yılında Paris'te dünya Şampiyonluğu kazanan Kara Ahmet'in ustasıdır.

Tekirdağlı Memiş de yine Kırkpınar'ın namlılarındandı. "Tekirdağlı Memur, analar böyle asları görmemiş" şeklinde kendisine türkü yakılan bu pehlivan 1869 yılında Deliorman'da dünyaya gelmiş 1.92 m.boyunda ve 120 kiloydu. Daha sonra bu pehlivanın Paris, İsveç, Londra ile Berlin'de çekilmiş fotoğrafları oğlu tarafından Tercüman Gazetesi'ne getirilmiş ve daha sonra bu fotoğraflar kaybolmuştur.

Hergeleci İbrahim'in çırağı Kara Ahmet, 1870 Hazergrad doğumluydu. 1.80 m. civarında boyu ile 100 kilo civarında da ağırlığı bulunmaktaydı. 1899 yılında Paris'te dünya şampiyonu unvanını kazandı. Paul Pons ile yedi saat güreşmelerine rağmen yenişemediler. Ahmet berabere kaldığımız takdirde şampiyonlar şampiyonu unvanın bana geçer demiş ve jüri de bunu kabul etmişti. Necticede şampiyonlar şampiyonu da oldu. Rus güreşçisi Pytlajinski ile üç karşılaşma yapan bunların birini kaybeden Kara Ahmet, yarıda kalan ikinci karşılaşmasından sonra Pytlajinski'yi ellisekiz saniyede tuşladı.

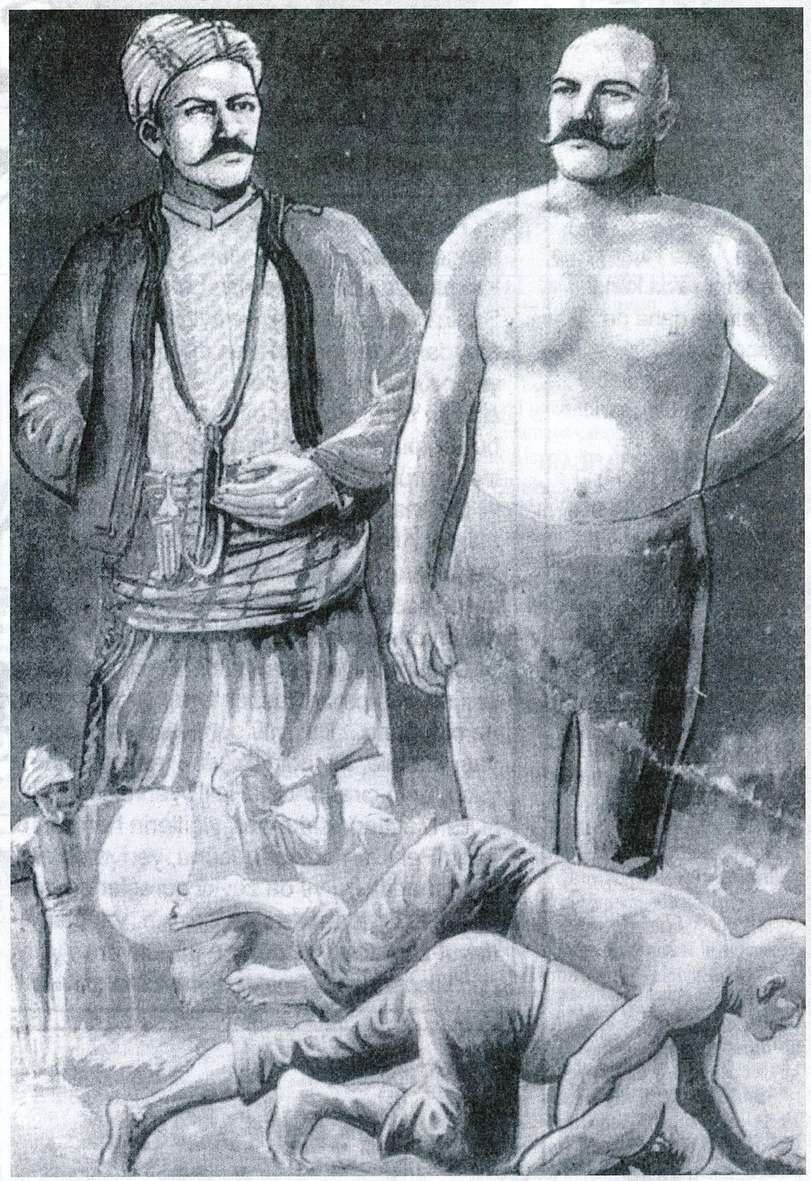
Juliette isimli bir Fransız kızı ile evlenen ve İstanbul'a dönen Kara Ahmet 24 Mayıs 1902 tarihinde genç yaşta beyin kanamasından hayata gözlerini kapattı.

Kara Ahmet, yağlıda Koca Yusuf ayarında bir pehlivan değildi.

Kara Osman, Arap Sait, Bursalı Koca Rüstem, Büyük Yaşar, Yaşar İsmail ve Kepsutlu Çakır, Yusuf ve Kurtdereli devirlerinin namlı pehlivanları arasındaydı.

Koca Yusuf'tan sonraki tanınmış başpehlivanlar arasında ise şu isimleri saymak mümkündür: Kıyıcı Osman, Tamburacı Osman Pehlivan, Şumnulu Mestan, Kara Mustafa, Salim, Hüseyin Selim, Kara Mehmet, Koç Mehmet, Mehmet Efendi, Man dıralı Ahmet, Koca Hasan, Murat Ali, Neşet Hüsmen, Koç Ali, Recep Pengal, Salih Süleyman, Tevfik Ali, İbrahim Gazi, Kızılcıklı Mahmut, Kara Ali, Mustafa Ahmet, Kara Safi, Rasim ve Hüseyin.

Yağlı güreşin efsane ismi Adalı Halil'in daha önce Tunca Nehri kenarındaki Kasımpaşa Camii avlusunda bulunuyordu. Tunca'nın sık sık taşması sonucu Adalı'nın mezarı 1956 yılında Kulekapı Caddesi'nde şimdiki yerine nakledildi. Başpehlivanlardan Kara Emin'in de mezarı belediyece Çömlekköy'den aynı yere getirildi. Fotoğrafta 1953 yılında Adalı Halil'in Kasımpaşa Camii'ndeki mezarı başında yapılan tören görülüyor.

Koca Yusuf dünyanın gelmiş geçmiş en büyük güreşçisi. 1865 yılında Dellorman'ın Şumnu kasabasına bağlı Karalar Köyü'nün Balkan Sokak 30 numaralı evinde doğdu. Kırkpınar'da başpehlivanlıklar kazandı. Fransa ve Amerika'da yaptığı güreşlerde ulaştığı başarılarla yaşadığı devrin kuvvet sembolü haline geldi. 4 Temmuz 1897 tarihinde bindiği Burgonya Gemisi batınca 32 yaşında hayata veda etti.

Dünya minderlerini titreten müthiş Türkler

> Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğu ve millet şerefini düşünürüm.
>
> ***Kurtdereli Mehmed Pehlivan***

Oral ONUR
Araştırmacı-Yazar

CİHAN PEHLİVANLARI

Türkiye'nin çeşitli yörelerinde ve padişah huzurunda yaptıkları güreşte nam salan güreşçilerimiz vardır. Gerek Kırkpınar güreşlerinde ve diğer yerlerde şöhrete sahip olan Türk güreşçiler şöhretlerin dünyaya duyurmak ve biraz da para kazanmak amacı ile Amerika ve Avrupa'ya giderek buralarda o ülkelerin önemli güreşçileri ile güreş tutmuşlar ve böylece hem ürünlerini oralarda göstermişler ve hem de kuşaklarına para doldurarak yurtlarına dönmüşlerdir.

Bunlardan Koca Yusuf Amerika'da epeyce para kazanmış ve bunları altın yaparak kuşağına bağlamıştır. Ne yazık ki, çok ağır olan altınlar bindiği vapurun batması ile onun boğulmasına neden olmuş ve Koca Yusuf maalesef yurduna dönememiştir.

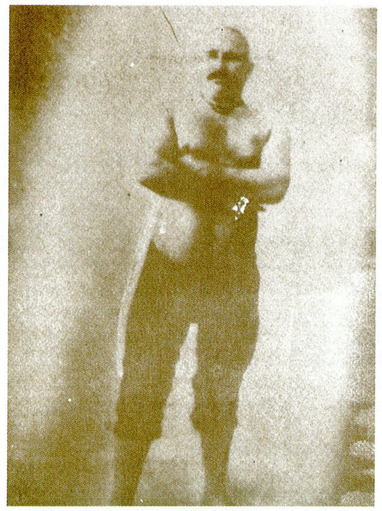
19. yüzyılda adı ilk bilinen ünlü Pehlivan Yozgatlı Kel Hasan Pehlivandır. Bu pehlivandan sonra Anadolu'da Arnavudoğlu Ali Pehlivan ve sonra Sivaslı Kazıkçı Bekir Pehlivandır. Koca Yusuf, (Türk gibi kuvvetli) deyimini timsalleştirerek Avrupa ve Amerika'da kuvvet birimi olduğunu kabul ettirmişti.

Bu ünlü güreşçilerle beraber Adalı Halil, Hergeleci İbrahim, Yenişehirli Rüstem ve Çolak Mümin, Nurullah, Kurtdereli ve Kara Ahmet yukarıda adını verdiğimiz güreşçilerin hemen arkasından gelir.

1874 yıllarında bir Fransız (Doublier ve karısı) sirklerde kuvvet gösterisi, güreşçilik ve halkı eğlendirmek için eleman aramak üzere Türkiye'ye geldiler. Türkiye'ye gelen karı koca en sonunda Koca Yusuf ve Nurullah Pehlivanları buldu. Doublier özellikle bu pehlivanların greko-romen güreşlerini öğretmek istedi ise de Koca Yusuf'a bu işi öğretmek çok zor oldu. Çünkü onda bulunan acı kuvvet greko-romen güreşini anlatamıyordu. Bu iki pehlivandan sonra aynı ekibe Kara Osman ve Mehmet Pehlivan az çok greko-romeni öğrenerek ekibe alındı ve Paris'e gittiler.

Yusuf ve arkadaşlarının Paris'te Foli Berjer'de güreşleri yurtlarından çıkmalarına, ancak bütün güreşlerini kazanmaları şartı ile izin verilmiştir. Aksi halde yurda dönüşlerinde idama mahkum olacaklardır1 diye Paris'te reklam yapıldı.

Paris'te Fransızların önemli güreşçileri vardı. Pons, Sabes, Tom Cannon ve Charles Green.

Koca Yusuf'un karşısına ilk çıkan ve tekniği kuvvetli olan Fenelon çıkarılldı. Güreşte kendini bir duvara çarpmış gibi hisseden Fenelon, "Hayatımda böyle bir kıskaca yakalanmamıştım" sözünü söylemiştir. Türk güreşçileri karşılarına çıkan her Fransız güreşçisini eziyor ve maçları kazanıyorlardı. Hele gene Koca Yusuf'un çektiği el enseler Fransız seyircileri karşısında ancak 3 veya 4 dakika dayanabiliyordu. Ancak Fransız Pol Pons nasılsa Nurullah Pehlivanı yenince Fransa'da milli bayram ilan edildi. Çünkü Filiz Nurullah iyi güreşçi eğildi fakat vahşetin timsaliydi.

Bir yıl sonra aynı ekipte Mehmed olmak üzere ekip tekrar Paris yolunu tuttu. Menejerler düşünüp taşınıp Türk pehlivanlarını ancak Türk pehlivanları yener tezi ile Türk güreşçileri kapıştırmak istediler. Önce Hergeleci ve Koca Yusuf sirkte güreş tuttular. Bir ara boyunduruk yiyen ve burun ve ağzından kan akan Hergeleci'ye

- Şikayetin var mı?
- Hergeleci anlamadı;
- Neden ola ki? işte pekala güreşip duruyoruz.

İşte böylesine kıran kırana güreş tutan Türk güreşçiler Paris'te çil çil altınlara kavuşarak yurtlarına döndüler.

TÜRKLER İNGİLTERE'DE

Türklerin Fransa'da yaptıkları güreşlerde para kazanmaları Türk pehlivanların gözünü açmıştı. Bu nedenle Türk güreşçiler bu defa İngiltere'nin yolunu tuttular. Böylece Türk güreşçiler 1896'da İngiltere'ye gittiler. Fakat burada Türk güreşçiler yabancı pehhlivanlarla değil kendileri ile güreş tuttular. Londra'da Washington müzikholünde sultanın başpehlivanı ününü taşıyan Memiş Pehlivan ve biraz güreşte acemi olan Adalı Mehmet Pehlivan güreş tuttular.

Daha sonraları İngiltere'ye gelen Tara Ahmedd turneye katılarak bazı İngiliz pehlivanları ile güreşerek 2,3 dakikada hasımlarını yendiler.

1898 yılında Fransız menejer Doublier daha fazla para kazanmak ve Türk pehlivanları paraya doyurmak üzere onlara Amerika'da güreş tutmayı önerdi. Amerika karşılaşmaları için Koca Yusuf'a yapılan karşılaşmalarda yemek ve yatma masrafları dışında ayda 400 Frank (80 dolar) ve 17 altın vereceğini söyledi.

(Peri masallarındaki dev) diye adlandırılan 1 metre 88 santim boylu 113 kiloluk Koca Yusuf'un güreş edebileceğinden şüphe edenler olduğu gibi Fransız gazetelerinden naklen (minderde kedi kadar çeviktir) diyenler de vardı. Koca Yusuf'un ilk rakibi Roeber olmuş ve 10 binden fazla Amerikalı'nın seyrettiği güreş ancak 2 dakika sürmüştü.

Koca Yusuf Amerika'nın batı sahilindeki Baltimore, Boston gibi kentleri gezerek güreşler yaptı. Çok güreş yapıp para topladı. Jenkins ve Cleveland ile yaptığı güreşleri hep tuşla kazandı. Amerikalı pehlivanlardan Lewıs ve Heraklides'i güreşte perişan etti.

Koca Yusuf Amerika'da bütün maçları kazanmıştı. Yurda dönüşü Bourgogne Transatlantiği'ne 2 Temmuz 1898 tarihinde binererk yurda dönüş başladı. Gemi koyu bir sis içerisinde ilerlerken Cromartyshire gemisi ile çarpışarak ortadan ikiye ayrıldı ve suya düşen Koca Yusuf üzerindeki altın dolu kuşakla boğulup gitti.

ADALI HALİL AMERİKA'DA

Koca Yusuf'un boğularak ölmesinden iki buçuk ay geçmişti. Eylül ayında gazeteler Newyork güreşseverlerine yeni bir müthiş Türk'ün Adalı Halil'ın geldiğini haber verdiler. Gazete şöyle haber veriyordu. "Adalı Yusuf'u yenmiş tek güreşçidir. Üç yıl önce Edirne'de dört saat süren bir boğuşmadan sonra Yusuf'u yenen Adalı bundan sonra her önüne geleni altetmiştir."

Milli kıyafeti, mavi şalvarı, kırmızı kuşağı ve cepkeni, başında vişne çürüğü fesiyle Yusuf kadar iri ve cüsseli, fazla olarak ondan daha sporcu bir görünüşü var. Kuvveti müthiştir."

THE WORLD: FRIDAY [illegible]MBER 23, 1898.

ANOTHER "TERRIBLE TU[illegible]"HERE

Halil Adali, the Only Wrestler Who Ever Threw the Redoubtable Youssouf, Is in New York and Wants a Match.

New Favorite Broken Human B[illegible] and Lifted and Th[illegible]wn Camels for the [illegible]nusement of His [illegible]reign.

Menajeri ile gittiği Broadway'da Gilsey House Lokantası'nda yediği yemek gazetede şöyle anlatılır: 6 porsiyon hindi, 6 kuzu pirzolası, 6 haşlanmış yumurta, 3 porsiyon patates, 2 porsiyon börek, 2 tabak dondurma, bir kallavi kahve, 6 bardak su.

Adalı Halil önce Amerikalı Jenkins pehlivan ile yapmış ve sardığı sarma ile Amerikalıyı daha fazla ezdirmemek için polis yardımı ile kurtulmayı başarmıştı.

Amerika'da ünü yayılan Adalı Halil daha bir çok Amerikalı pehlivanlarla güreş tuttu. News dergisi Adalı için şöyle yazıyordu. Bir modern Samson kadar kuvvetliydi. Adamını bir kere indirdi mi, üzerine birton kömür gibi çöküyor ve pide gibi eziyordu. Bu manzara ağaç yükleyen bir fili hatırlatıyordu."

Görüldüğü üzere, Türk pehlivanları hem Amerika hem de Avrupa'da güreşler yaparak para ve şöhret üzerine şöhret sahibi oluyorlardı.

Bunlardan biri de Türk pehlivanı Kara Ahmed Paris'te ünlü pehlivanı Constant'ı ve Laurent'i yenerek Dünya Şampiyonu olmayı başarmıştı. 1900 yılında ise Kara Ahmet Pons ile tam 7 saat 40 dakika güreş yaparak şampiyonlar şampiyonu unvanını kazanmıştı.

Bu son güreşinde Kara Ahmed, "Son bir defa daha karşılaşalım. Beni yenerse ne mutlu, eğer ben kazanırsam bana ne mutlu. Şayet berabere kalırsak Bay Pons kendine yeni rakipler arar. Ben de taşımakta olduğum Dünya Şampiyonu unvanımın cezbettiği sayısız defileri karşılamaya çalışırım."

Kara Ahmed son defa pehlivan Pons ile güreşe tutuştu. Bu güreşte hiç alta düşmeyen Kara Ahmed oldu. İki saatlik süre dolduğunda Kara ahmet galip ilan edildi. Zaferin nişanesi olarak Ahmed'in beline (Mavi-beyaz-kırmızı) üç renkli Fransız bayrağı gibi eşarp bağlanınca salonda o güne kadar görülmemiş bir alkış tufanı koptu. Mendiller sallanıyor, şapkalar havaya atılıyor, şiddetli bir alkıştan salon adeta yıkılıyor gibiydi. Ayrıca heyecana gelmiş kadın seyirciler de elbiselerinden kopardıkları menekşe ve gülleri mindere atıyorlardı. Kara Ahmed ışıl ışıl gözleri ve yüzünden hiç eksik olmayan sempatik çocuksu teşebbüsü ile başını sallıyor, sağa sola temannalar yapıyor ve arada kadınlara öpücükler yolluyordu. Salon çılgın bir heyecan içindeydi. Sahne seyircilerle dolmuş, herkes şampiyonu kutluyordu.

RUS PEHLİVAN İLE YAPILAN GÜREŞ

Bu güreşte Kara Ahmed şampiyonlar şampiyonu unvanını aldığı halde hemen ertesi gün Rus Pehlivan Pytlasınskı Ahmed'e meydan okuyarak güreşmek ister. Kara Ahmed hemen buna yanıt vererek güreşmek istediğini söyledi. Güreş ufak bir salonda yapıldı. İlk hamleyi Rus yaptı ve kafa kol aldı. Ancak Ahmed silkelendi ve oyunu bozdu. Hatta rakibini arka çaprazına aldı. Rus kurtuluşu yere yatmakta buldu. Ahmed büyük bir güç sarfederek onu yerder kaldırdı, fakat Rus yan dönerek bundan kurtuldu. Tekrar Ahmed onu havaya kaldırdı ve yere çaldı ise de Rus yan dönerek tuştan kurtuldu. Rus devamlı fırsat kolluyordu ve ani bir kol kapışla Ahmed'i kendine doğru çekip yere çaldı ve Kara Ahmed'in iki omuzu mindere yapışarak Ahmed yenilgiyi kabul etti. Dünya şampiyonu bu yenilgide uzun uzun ağladı fakat bu güreşin rövanşını istedi. Rövanş maçı üç gün sonra Foli Berjer'de yapıldı. Kara Ahmed hücum üzerine hücum tazeliyor ve Rus devamlı kaçıyordu. Rus en sonunda Kara Ahmed'e bir tokat attı ise de Kara Ahmet buna sert bir yumrukla cevap verdi. Rus tedavi için başka bir oda-

ya alındı ve 5 dakika sonra güreş tekrar başladı. Kara Ahmet Rus'u çapraza aldı ve Rus yan dönerek kurtuldu. Fakat Ahmet onu yerde pide gibi ezmeye başladı. İki dakika sonra Rus'un güreşe devametmek istemediği görüldü ve ayağa kalkarak,

- Baylar, bayanlar. Kuvvetsiz bir durumdayım, güreşe devam edemeyeceğim diyerek minderi terk etti. Rus güreş sonrası şöyle dedi:

- Türk'ün enerjisini dayanıklığını, savaşma gücünü daima hayranlıkla anarım. 1882'den beri katıldığım 2 bini aşkın güreşte hiçbir maksatlı yakalanmam olmadı. Fakat Kara Ahmed çok güçlü bir pehlivan. Çok sert güreşiyor. Moralman ve fizikman gerçek bir güreşçi. Çok hızlı güreşiyor.

FİLİZ NURULLAH FRANSA'DA

Fransız organizatörler Türk güreşçilerinin sağladığı ilgiyi düşünerek Filiz Nurullah'ı Paris'e getirmişlerdi. Altın Kemer Turnuvası hemen düzenlendi. Yapılan ilanlarda Nurullah'ı yenene bin frank, karşısında yarım saat dayanana beşyüz frank verilmesi yazıldı.

Filiz Nurullah karşısına çıkan bütün rakipleri yendi. Çünkü Filiz kollarının mengenesinde ve kilosunun verdiği avantajı iyi kullanıyordu. Rakip kalmayınca Altın Kemer'i törenle Filiz Nurullah'a taktılar. Oradan Belçika'ya geçen Nurullah orada Türk güreşçilerle birleşerek kendi aralarında güreş tutarak para kazanmaya başladılar.

İlk güreş Nurullah Kısbetli olarak Kara Ahmed'i 17 dakikada yendi.

KURTDERELİ-GULAM

Sultanın güreşçisi Kurtdereli ile Kalküta şampiyonu Gulam arasında yapılacak Türk-Hint güreşinin bir harika olarak ilanlarda duyuruldu. 130'a varan kilosunun 174 santimlik boyuna sığdırabilen Gulam'ın göğüs, boyun, baldır ve kol adeleleri, her biri dünya rekoru yapacak kadar genişlemiş simsiyah bir adamdı.

Daha ilk kavuşmalarında Kurtdereli bu derece demir vücutlu ve adaleli bir adam görmemiş olduğunu farketti. Hintlinin vücudunda en ufak bir esneme yoktu. Kurtdereli ise idmansızdı. Haftalar boyu aylak aylak oturmuş, bol bol nargile içmişti. Bugüne kadar kimsenin dayanamadığı bir oyun uyguladı Kurtdereli. Gulam'ın arkasından dolanarak onu boğazından sıkıp nefessiz bırakmak istedi. Bu oyun, bu sıçrama ve yapışmasından dolayı kendisine Kaplan deniyordu. Ancak tuş olmadı. Kurtdereli bu defa Gulam'ın bileğinden yakaladığı gibi müthiş bir omuz silkmesiyle fırlattı attı. Boş bulunan Hintli (Adeta bir bina katından atılırmış gibi) külçe halinde mindere, sol omuzunun üzerine düştü.

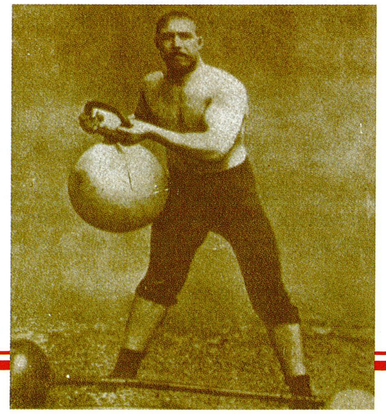
- Kolum incindi, güreşemeyeceğim diyordu.

Hintli Gulam'ın yenilişi böyle olmuştu.

Artık müthiş Türkler'in ünü bütün dünyayı sarmıştı. Yalnız Amerika'nın ve Fransa'nın minderlerinde değil, Avrupa'nın diğer ülkelerinde de Türksüz bir turnuva düşünülmez olmuştu. Almanya, Avusturya, Belçika hatta İtalya'da düzenlenen turnuvalara mutlaka bir veya birkaç Türk pehlivan davet ediliyordu. gazeteler Türklerdeki kaynağı bilinmeyen esrarengiz kuvvete sahip kişiler olarak duyuruluyordu. Avrupa güreşçilerinde adeta bir korku salınmıştı. Çünkü, Türk oyunlarını bilmeyen birçok Avrupalı güreşçi bunları Türk pehlivanlardan öğrenmeye başlamışlardı.

CİHAN PEHLİVANLARININ KIRKPINAR KRONOLOJİSİ:

Kırkpınar güreşleri arasında bir kısa kronoloji yaparsak:

- 1988 Hergeleci Arap Sait'i yenerek Sait Halim Paşa'nın yanına girdi.
- 1890 Hergeleci ile Adalı Halil Hayrabolu'da berabere kaldı. Hergeleci Çorlu'da Adalı'yı usta bir oyunla yendi. Adalı intikamını Selanik Beşçınar'da Hergeleci'pyi eze eze yenerek aldı.
- 1890 Kırkpınar'da Koca Yusuf ile Adalı beş saat güreşti.
- 1890 Edirne Sarayiçi-Sırıkmeydanı'nda Koca Yusuf'la Yenişehirli Rüstem maçı olaylı geçti. Yusuf'un Edirne'de güreş etmesi yasaklandı.
- 1891 Koca Yusuf Hergeleci'yi yenemedi.
- 1892 Susurluk'un Kepekli köyünde Katrancı Kurtdereliyi yendi. Kırkpınar'da Adalı Pehlivan, Ali Pehlivan'ı yenerek başpehlivan oldu.
- 1892 Uzunköprü'de Adalı, Filiz Nurullah'ı 4 saatte yendi. Koca Yusuf ise Adalı'yı açık düşürüp yendi.
- 1893 Koca Yusuf, Kurtrele Mehmed'i (ezdirmeyin bana onu, o büyük güreşçi olacak) diyerek parsayı Mehmed'e bıraktı.
- 1893 Koca Rüstem Bursa'da Hergeleciyi yendi.
- 1894 Çardak Güreşleri: Adalı Katrancı'yı yendi. Koca Yusuf Kurtdereli'yi yendi. Ödül, Yusuf'la Adalı arasında paylaştırıldı. Aynı güreşte başaltı karşılaşmasında Kara Ahmed, Tekirdağlı Memiş'i, Bursalı Rüstem ile Kara Ahmed'i yendi.
- 1895 Kurtdereli Katrancı'yı ve Kara Ahmed'i yendi.

Koca Yusuf'u yurdumuzda tek yenilgiye uğratan Kavalalı Molla (Çolak) Mümin'dir. Filiz Nurullah çok kuvvetli ise de başpehlivanlık iddiasında bulunmamıştır. Ancak başaltında iddia sahibi olmuştur.

Türk sporu üzerine bir sohbet;

Atatürk'ün güreş sevgisi

Çankaya'da bir sofra sohbeti esnasında Atatürk'ün Türk sporculuğu hakkında söylediklerini, sofrada bulunan Ferit Celal'in kaleminden veriyoruz:

"Türk milleti anadan doğma sportmendir. Henüz yürümeye başlayan köy çocuklarını bile harman yerlerinde güreşirlerken görürsünüz. Ata en çok ve en iyi binen yalnız Türk erkekler değil; Türk kadını da bu işi bilir. Hangi milletin daha sportmen olduğu ancak harp meydanlarında anlaşılır. Türk'ün muhabere meydanlarındaki şayanı hayret mukavemet ve kahramanlığı, ruhu kadar bünyesinin de salahatine bir delildir. Yalnız, harp sportmen milletlerin üstünlüğünü tebarüz ettirmek için kullanılması caiz görülmeyen müthiş bir vasıta olduğundan, ancak gördüğümüz, bildiğimiz usuller tatbik olunmaktaadır. Benim en çok sevdiğim spor serbest güreştir. Hangi Türk neferini, köylüsünü isterseniz soyup meydana çıkarınız. Dik omuzları, iyi, kusursuz teşekkül etmiş adaleleri, keskin yüz çizgileri, yanık tatlı renkleri, kafa yapıları insanın ruhuna itimat ve neşe veren bir ese olarak canlanır. Spor yalnız beden iktidarının bir üstünlüğü sayılamaz. İdrak ve zeka, ahlak da bu işe yardım eder. Zeka ve ihatası kısa olan kuvvetliler, zeka ve ihatası yerinde olan daha az kuvvetlilerle başa çıkamazlar, ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim."

Atatürk boş zamanlarında çok defa muhafız alayındaki erlerin güreşlerini seyrederler, onların en küçük teknik hatalarını bulup, tashih ederlermiş. Milletine candan aşık olan büyük insan, sohbetine şöyle devam etti.

"Dün yirmi neferin güreşlerini seyrettim. Birbirleri ile kıyasıya dövüştüler. Her musaraanın sonunda biri galip çıkar ya! Çok ve ciddi çarpıştılar. O kadar ki, gömlekleri parçalandı. Bu derece çetin dövüşmeye ben sebep olmuştum. Gömleklerini ödemem icap ederdi. Kendi gömleklerimi bunlara dağıttırdım. Giymelerini söyledim. Hiçbirisi giymedi. Hayretle nedenini sordum: "Köylerimize, çocuklarımıza ve evlerimize bundan daha büyük ne götürebiliriz" dediler.

Atatürk zile bastı, emir verdi:

"Benim elbise dolabımda üzeri etiketli bir nefer gömleği var. Onu alıp buraya getiriniz."

Salonda en ufak bir kımıldayış bile yoktu.

"Bu gömleği görüyor musunuz arkadaşlar! Dün arkadaşlarının hepsiyle başa çıkan neferin gömleği. Yamalı bir gömlek, fakat tertemiz. Türk köylsü gibi. O'nun geniş ruhu gibi sade. Kendi dolabımda, kendi eşyalarımın yanında, benim için sevimli, gözümü doyuran, içimi ferahlandıran bir hatıra olarak saklıyorum."

Hudutsuz mavi gözleri hafif bir yaş parlaklığıyla kaplandı.

"Dünyada sevgisi benim için yegane cömert olan şey Mephmed'in, Türk Köylüsünün asaletinden gelen şeydir. O'nun sevgisine inanmış ve kanmış olanlar, insanların en bahtiyarlarıdır." dedi.

Tarihi bence asla mümkün olmayan bu insanı sahnelerken, içinin taşkınlığı sesindeki ürpermelerden anlaşılan bir arkadaş:

"Atam, dedi. ***Sizin bütün bu içli, asil duygularınızla inkılabın büyük edebiyatıyla çağlayan haliyle seslenmekte. Ne çare ki en marifetlilerimiz, en cömert istidatlarımız bile bu büyüklükleri işleyebilmek, nakledebilmekten çok uzaktılar... Sana bizler kafi değiliz...***

Atatürk'ün yüzünü pembe bir mahcubiyet rengi kapladı, pişmanlıkla o güzel başını önüne eğdi, hafif bir sesle:

"Estafurullah"

Evliya Çelebi ve yağlı güreş

Hülya Bodur Özaydınlık

Dünyaca tanınan ünlü gezginimiz Evliya Çelebi, yaşadığı dönemde yapılan güreşleri -o kendine özgü üslubu ile- anlatırken, şu görüşlere yer vermektedir:

"Rumeli dilaverleri haftada birgün toplanıp güreş tutarlardı. Çalınan gülbank, Muhammedi bahadırlarını gazaya teşvik eylerdi. Güreşler iki-üçsaat sürer; pehlivanlar 360 oyunu denerler ve nihayet eşlerini şirazeden, sarmadan, kesmeden, boğmadan, topuk kopmadan bozar, yenik düşürürlerdi. Pehlivanlık pazu kuvveti ve erlik demekti. Amma, hile erlik değil..."

Ortaya koyduğu "10 ciltlik "Seyahatname"si ile gezi türünün en yetkin eserlerinden birini vermiş olan Evliya Çelebi (1611-1662) yazılarında pehlivanlara çok yer vermiştir. Evliya Çelebi'nin ünlü "Seyahatname"sinde (I.Cilt) şu satırlara rastlamak mümkün:

"Dördüncü Sultan Murat, Bağdat Seferi'ne çıkmadan önce, birgün vezirleri ulema ve şeyhleri ile yaptığı toplantıda İstanbul'un güzelliklerini ve o zamanın hayatının yazılıp yazılmadığını sorar.

Dördüncü Murat, verilen cevaplardan tatmin olmaz. Bunun üzerine, ilgililer bir geçit töreni düzenlerler. Dördüncü Murat'ın Gülhane Parkı yakınındaki Alay Köşkü'nden seyrettiği geçit töreninde özellikle pehlivanların geçişleri çok güzeldi. Yüz-yüzelli çift pehlivan kıspetlerini giyip, yağlanıp seyircilere pehlivanlıklarını göstererek ve güreş oyunlarını tekrarlayarak Sultan IV. Murat'ın önünden geçerken, Sultan tarafından ödüllendirilmişlerdi."

Henüz bozulmamış yapısıyla kırsal turizm yöresi: Edirne

Edirne kültürel turizm yanında, ülkemizde oldukça yeni bir turizm türü olan kırsal turizm alanında yakın gelecekte önemli bir talep kaynağı oluşturabilecek potansiyele sahiptir.

Kırsal turizm sayesinde turizm sektörü tarım sektörünün bir alternatifi değil, tamamlayıcısı olarak değerlendirilir. Burada esas unsur, tarım üreticisine turizm olayı sayesinde bir ek gelir yaratabilmektir.

Yrd. Doç. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN
Trakya Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Türkiye'nin Avrupa yakasında İstanbul'dan sonra en büyük kenti durumundaki Edirne, potansiyel bir turistik cazibe merkezi olarak bulunmaktadır. Nitelik ve nicelik açısından oldukça şanslı, ancak tanıtım bakımından şanssız kültürel değerler, Edirne'yi kültürel turizm noktası konumunda tutmktadır.

İpek Yolu'nun üzerinde bulunması ve Osmanlı İmparatorluğu'na uzun yıllar başkentlik yapmasından kaynaklanan bir kültür mozaiğinin en güzel örneklerini bünyesinde bulundurması, kuşkusuz kültürel turistik talebi çekebilmesinin nedenlerindendir. Ünlü Türk mimarı Sinan'ın ustalık eseri olarak övündüğü Selimiye Camii başta olmak üzere çeşitli camiler, köprüler, hanlar ve kervansaralar ve mozayiğin parçalarıdır. Bunun yanında terkedilmiş olmasına rağmen, özellikle mimari açıdan önem taşıyan ve şubat ayında restore edilip, kültürel amaçlı değerlendirilmesi için Trakya Üniversitesi'ne devredilen tarihi Sinagog, yine aynı aşamada olan tarihi İtalyan Kilisesi Edirne'de 3 dinin bir arada bulunan sembollerindendir.

Ancak Edirne kültürel turizm yanında, ülkemizde oldukça yeni bir turizm türü için yakın gelecekte önemli bir talep kaynağı oluşturabilecektir: Kırsal turizm.

"Yeşil turizm", "Çiftlik turizmi" gibi adlar alan kırsal turizm, özellikle tarımsal yapının ve tarım faaliyetlerinin yanı sıra gelişen yeni bir turizm türüdür (1). Günümüzde tarıma yönelik alan ve aktivitelerin egemen olduğu Edirne'de, sanayi yatırımlarına yönelik çalışmalar son yıllarda oldukça yoğunlaşmaktadır. Şüphesiz İstanbul'a olan fiziki yakınlı ve doğal kaynaklar aynı Gebze, İzmit, Adapazarı ve Çerkezköy örneklerinde olduğu gibi sanayi sektörü için bir çekicilik unsuru taşımaktadır. Ancak aynı unsurların turizm sektörü için de önemli olduğu düşünüldüğünde, doğaya ve tarım sektörüne entegre bir turizm türü olan kırsal turizme yönelik çalışmaların önem kazandığı görülür. Kırsal turizm sayesinde turizm sektörü tarım sektörünün bir alternatifi değil, tamamlayıcısı olarak değerlendirilir. Burada esas unsur, tarım üreticisine turizm olayı sayesinde bir ek gelir yaratabilmektir.

Edirne'nin kırsal turizme elverişli yörelerinden Söğütlük Ormanı

Gürültü, hava ve betonlaşma kirliliğinin giderek tehlike sinyalleri verdiği, trafik stresinin önemli boyutlara ulaştığı metropollerden uzaklaşılarak temiz havanın solunabileceği, trafik karmaşasının yaşanmadığı, kır kahvesinde dinlenilebilecei ve taze besinlerin alınabileceği bir turizm türüdür.

Günümüzde birçok kişi, doğaya dönük kültürel ağırlıklı ve otantik turları, standardize olmuş klasik türdeki seyahatlere tercih etmektedir (2). Diğer bir deyişle, turistik talebin deniz turizminden, ekoloji özellikteki yörelere kaydığı dikkate alındığında, Edirne'nin kırsal turizme elverişli potansiyele sahip olduğu ortaya çıkar. Çünkü bu turizm türüne uygun alanlar, Edirne'de fazlasıyla mevcuttur. Diğer taraftan turistik talebin çekilebilmesinde vazgeçilemez bir unsur olan ulaşılabilirlik, 1995 yılında TEM otoyolunun tamamlanmasıyla büyük ölçüde kolaylaşmıştır. Bunun bir sonucu olarak Edirne, adeta İstanbul'un bir banliyösü görünümü kazanmıştır.

Bu veriler ışığında, ilk aşamada Turizm Bakanlığı'nca Edirne'nin kırsal turizm envanterinin hazırlanması, ikinci aşamada gerekli alt ve üstyapı çalışmalarının tamamlanması ve son aşamada ise başta seyahat acentaları olmak üzere tanıtım ve pazarlama boyutunun tamamlanması gereklidir. Sanayi sektörünün iştahını kabartan Edirne ve Edirne gibi yörelerde Turizm Bakanlığı zaman çok geç olmadan kırsal turizm merkezleri oluşturarak, buralara sahip çıkmalıdır.

2000'li yıllarda ülkemizde dünya turizm pazarındaki payını yüzde 1.2'lerden daha yukarıya taşımadı, bu yılların talep profilini şimdiden ve doğru analiz ederek, çalışmalara ivedilikle başlanılması gerçeği gözden uzak tutulmamalıdır.

Yararlanılan kaynaklar

(1) Hasan Olalı ve Alp Timur, Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri, İstanbul, Enka Yayınları, 1985.

(2) Saime Oral ve Arzu Başarır, "Alternatif Turizmin Önemi", "Kapadokya'nın Turistik, Kültürel Potansiyeli ve Pazarlama Sorunları", Nevşehir TİOYY Yayınları, 1995.

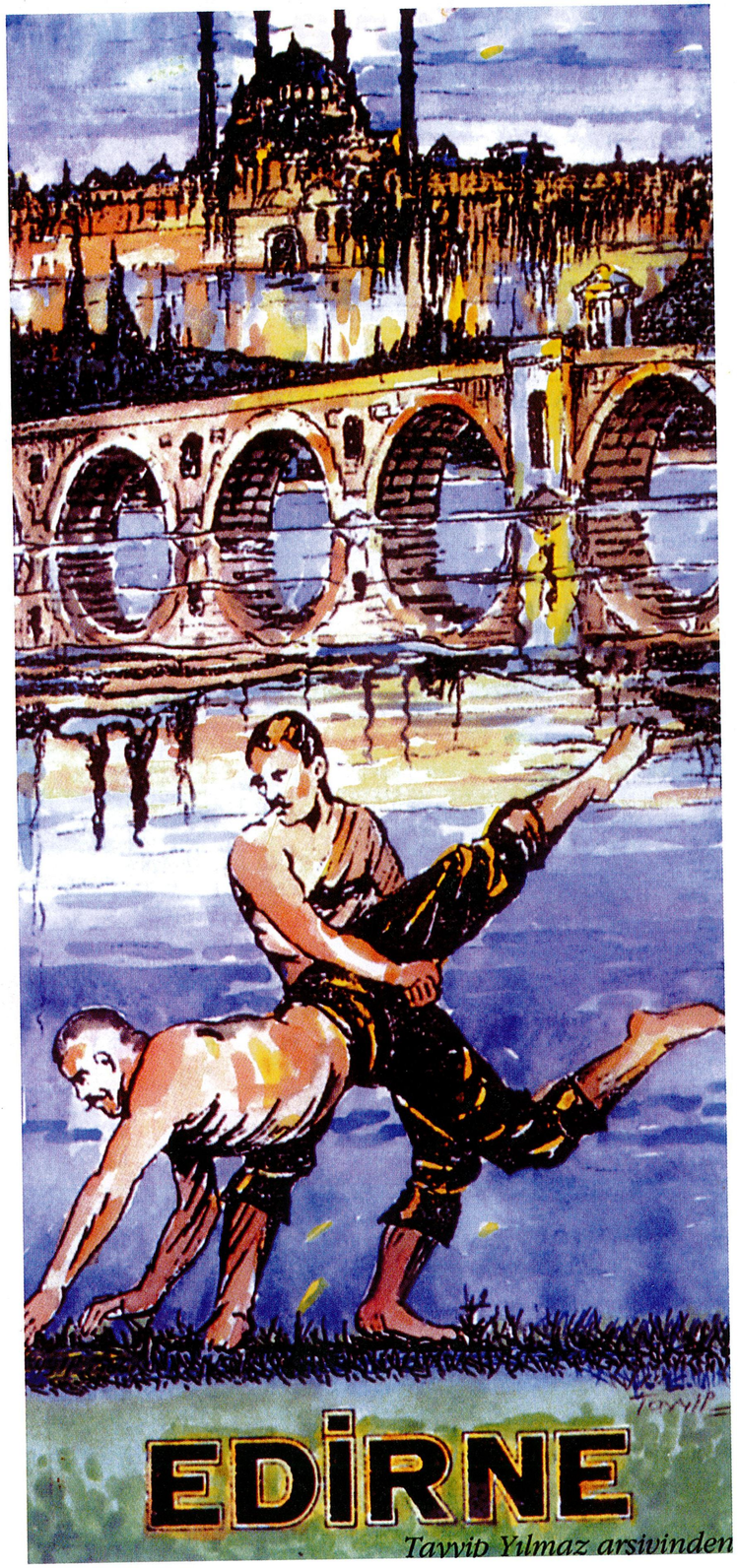
* TÜRSAB Dergisi Haziran 1997/Sayı: 161.

EDİRNE

Bir yerde görürsen ki:
Ağır ve edalı akar
dal dal söğütleri öperek
samur üç belik gibi
üç koldan sular;
müjdeler olsun efendim:
Edirne'desin:
Mevsim, faslı bahardır;
gecedir ve mehtap vardır.
Ve sen,
bir kavs-ı kuzahta yürür gibi
köprülerdesin.
Şatraban makamından bir şarkı dudaklarında
düşünür, çözemezsin:
Bu naz-ı istiğna, bu avaz neden;
neden yarı eğilmiş suya dallar?
Öyle ferman etmiş eden
kimseler bilmez.
"Gönül bir top ibrişim
Sarılırsa çözülmez"
Burda her şey,
bakınır hüsnüne hayran.
Seyreyler cemalini eğilmiş suya
mermer ihtişamında serhadd-i vatan.
Aşina bir çehre sezer belki diye
devr-i saltanatından Edirne;
bir deste alev güldür, mahzun,
yar elinden düşürülmüş şimdi suda

Ve sular;
şimşir kelamı dilinde.
destan okur-okur akar.
Ve bihaber Yıldırım'da, bir evcikte
akan sudan, uçan kuştan-
yeşil dut yaprağında
ak bir ipek böceği,
kozasını dokur-dokur uyur.
Uyanır veda etmiş gibi artık uykuya,
konuşan bir dil olur
çiler uzakta;
bülbül sesi yağmur gibi
Bülbülada'sında.
Kanadı gümüşlü kuşlar geçer
iki şak bölüp behtabı;
Kıyık'tan uçurulmuş.
Salınır bahçeler içre kızlar ki:
Nazardan kaçırılmış.
Ağzında kan kırmızı bir caneriği,
mehtapla beraber düşmüş gibi arza;
kızlar ki güzel,
dört başı mamur ve murassa.
Sevdaya tutulmak bile mümkün
yeni baştan
söylemek kolay olsa eski türkümü:
"Edirne köprüsü taştan
Sen çıkardın beni baştan.?

M. Niyazi AKINCIOĞLU

R'DA
RILA DİLERİM
Sedefci